

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

“___” _____ 20__ р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

**за темою: «Податкова система України: механізм регулювання та напрями
його удосконалення»**

Виконавець

студентка факультету Фінансів,
банківської справи та страхування

Мудряк Світлана Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

Кандидат економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Шикіна Наталія Анатоліївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2024

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Мудряк Світлани Анатоліївни

**«Податкова система України: механізм регулювання та напрями його
удосконалення»**

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2024 рік

Мета дослідження полягає у дослідженні теоретичних та практичних аспектів становлення та функціонування податкової системи України, механізму державного регулювання та його удосконалення.

Об'єктом нашого дослідження є процес становлення, формування податкової системи.

Предмет дослідження є механізм державного регулювання податкової системи України.

Випускна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У роботі розглядається економічна сутність, історичний аспект та основні етапи формування податкової системи України. Проаналізовано роль держави в управлінні податковою системою та її сучасний стан. У третьому розділі наведено основні напрями удосконалення податкової системи України.

Дипломна робота містить 69 сторінок, 23 рис., 2 таблиці, 3 додатки. Список використаної літератури містить 38 джерел.

Ключові слова: податкова система, державне регулювання, податкове адміністрування, громадський контроль

ABSTRACT

of the final work for the bachelor's degree

Mudriak Svitlana Anatoliivna

«The tax system of Ukraine: regulation mechanism and directions of its improvement»

Odesa National University of Economics

m. Odesa, 2024

The purpose of the study is to investigate the theoretical and practical aspects of the formation and functioning of the tax system of Ukraine, the mechanism of state regulation and its improvement.

The object of our research is the process of formation of the tax system.

The subject of the research is the mechanism of state regulation of the tax system of Ukraine.

The thesis consists of an introduction, three chapters, conclusions, a list of references and appendices.

The work examines the economic essence, historical aspect and main stages of formation of the tax system of Ukraine. The role of the state in managing the tax system and its current state are analyzed. The third chapter presents the main directions for improving the tax system of Ukraine.

The thesis consists of 69 pages, 23 figures, 2 tables, 3 appendices. The list of references includes 38 sources.

Keywords: tax system, state regulation, tax administration, public control

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ.....	8
1.1. Економічна сутність та принципи побудови податкової системи	8
1.2. Історичний аспект та основні етапи формування податкової системи України.....	17
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТАН ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ.....	24
2.1. Роль держави в управлінні податковою системою	24
2.2 Аналіз сучасного стану податкової системи України.....	31
2.3 Міжнародний досвід державного регулювання податкової системи	37
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	47
3.1. Легалізація тіньової економіки та боротьба із злочинністю.....	47
3.2. Спрощення податкового адміністрування та зниження податкового тиску.....	52
3.3. Забезпечення прозорості та громадського контролю	59
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ.....	69

ВСТУП

Актуальність теми. Для повноцінного та ефективного функціонування держави є необхідною наявність значних фінансових ресурсів, котрі накопичуються у державних централізованих та децентралізованих фондах в основному завдяки функціонуванню належної системи оподаткування. Економічні відносини, що пов'язані з податками, зборами та іншими податковими платежами, певним чином зачіпають все суспільство країни, тому основні теоретичні та практичні питання побудови системи оподаткування в країні цікавлять не лише спеціалістів економічної чи правової сфери, а й громадян.

Податкова система незалежної України розпочала формування у 1991 році. Не зважаючи на наявність незмінних основних підходів та принципів до побудови цієї системи, що спочатку регламентувались Законом України «Про систему оподаткування», а відтепер у Податковому кодексі України, вона є динамічною, тобто постійно вносяться доповнення, уточнення, правки. Правові норми, що регулюють відносини, пов'язані зі збором, розподілом та використанням податкових надходжень в Україні, відображають всі зміни державної фінансової політики, направлені на подолання кризових явищ, що спричинені повномасштабним вторгненням російської федерації на територію нашої країни, та створення ефективної економіки, як надійного тилу.

Практична підприємницька діяльність та можливість вивчення податкової системи суттєво ускладнена через нестабільність податкового законодавства. Багаточисельні зміни і доповнення, що постійно вносяться до законодавчої бази, ведуть до швидкого старіння навчальної літератури і потребують постійного її оновлення.

Таким чином, актуальність даної теми дипломної роботи є очевидною, особливо в воєнних умовах.

Об'єктом нашого дослідження є процес становлення, формування податкової системи.

Предмет дослідження є механізм державного регулювання податкової системи України.

Теоретичною базою дослідження є роботи вчених-економістів, котрі працювали над даною темою. Так, над проблемою функціонування податкової системи України працювали: Десятнюк О., Дмитрів В., Жарко Р., Кізима А., Кравченко О., Крисоватий А., Луцик А., Романюк М.. Формування механізмів удосконалення системи оподаткування в Україні досліджують такі вітчизняні вчені, як: Демиденко Л., Крисоватий А., Кучерявенка М., Луїної І., Романенко О. та інших.

Мета дослідження полягає у дослідженні теоретичних та практичних аспектів становлення та функціонування податкової системи України, механізму державного регулювання та його удосконалення.

З метою досягнення поставленої мети у роботі нам необхідно буде виконати наступні завдання:

- розглянути економічну сутність та принципи побудови податкової системи;
- дослідити історичний аспект та основні етапи формування податкової системи України;
- вивчити роль держави в управлінні податковою системою;
- проаналізувати сучасний стан податкової системи України протягом останніх 5 років з акцентом на воєнний час;
- розглянути міжнародний досвід державного регулювання податкової системи;
- дослідити питання легалізації тіньової економіки та боротьби із злочинністю;
- обґрунтувати систему заходів щодо спрощення податкового адміністрування та зниження податкового тиску;
- вивчити питання забезпечення прозорості та громадського контролю.

Серед методів дослідження становлять загальні та спеціальні методи наукового дослідження. Серед загальних ми використали методи аналізу і

синтезу, індукції та дедукції, а також історичний та логічний методи. Використання зведення, групування, відносних показників, тобто статистичних методів, дозволило дослідити динаміку показників діяльності державного бюджету України.

Інформаційно-аналітична база дослідження дипломної роботи є нормативно-правові документи, що регламентують становлення та організацію податкової системи, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених в області оподаткування, статистичні дані державного бюджету України.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

1.1. Економічна сутність та принципи побудови податкової системи

Принципи оподаткування, котрі вперше були сформульовані А. Смітом у його класичній роботі «Дослідження про природу і причину багатства народів» [6] і з якими згодом, як правило, погоджувались вчені, які розвивали теорію податків, зводяться до чотирьох понять: рівномірність, визначеність, зручність і дешевизна.

У докладному вигляді А. Буковецького ці принципи сформульовано наступним чином [6]:

1. Громадяни кожної держави зобов'язані підтримувати її, за можливості, у відповідності до своїх засобів, тобто залежно від доходів, котрі вони отримують маючи захист цієї держави.

2. Податок, котрий має сплачувати кожен громадянин, повинен визначатись точно, а не довільно. Час, розмір і спосіб сплати податку мають бути відомі як самому платнику, так і іншим.

3. Кожен податок має стягуватись у такий час і таким способом, як зручно платнику.

4. Кожен податок має стягуватись з населення як можна менше поверх того, що надходить до державної казни.

Базисні аспекти побудови сучасних податкових систем визначають також принципи німецького економіста А. Вагнера. Він не тільки доповнив їх, а й надав їм нового концептуального характеру. Взявши за основу теорію колективних потреб, він першочерговими бачив принципи достатності та еластичності оподаткування. У кінцевому результаті всі принципи оподаткування стали взаємопов'язаною системою, яка враховувала не лише інтереси платників податків, а й інтереси держави, причому останні були пріоритетними. Інакше кажучи, оподаткуванню передують завдання збалансування інтересів держави та

платника податків, що навіть у сучасних умовах є центральним у формуванні податкової політики кожної цивілізованої держави.

Основний зміст цих принципів зводиться до того, що держава повинна дотримуватися однакового підходу до суб'єктів оподаткування незалежно від їхнього статусу, правила оподаткування мають бути стабільними протягом тривалого періоду і зрозумілими для всіх. Ці та інші принципи оподаткування закріплені в правових нормах, а тому є обов'язковими. Звідси слідує надання пріоритету платнику податку в організації податкової системи та повага, яка проявляється у побудові зручної податкової системи до нього.

Отже, питання визначення принципів оподаткування було і являється предметом пошуків вчених та практиків протягом всього періоду існування податків [6].

Рис. 1.1. Принципи податкової системи [6]

На вибір структури податкової системи впливають фактори, що наведено на рис. 1.2.

Як показали практика і світовий досвід, тільки податкова система, котра містить незначну кількість податків та охоплює всі основні об'єкти оподаткування, являється найефективнішою.

Рис. 1.2. Фактори впливу на структуру податкової системи [6]

Кількість елементів податкової системи залежить від рівня розвитку економічної системи в державі: що нижчий рівень розвитку економіки, то більше елементів включає податкова система. В українській системі оподаткування основними елементами виступають платник податку, об'єкт оподаткування. Ставка податку тощо. Всі вони визначені у ст. 7 Податкового кодексу України.

Податкова система являє собою складну багаторівневу структуру, що наведено на рис. 1.3.

У сучасній податковій літературі термін «податкова система» має одне значення і охоплює всі податки, які є обов'язковими в конкретній державі в певний час. Юристи додають до такого визначення податкової системи ще й адміністрування податків. Це майже класичне поняття податкової системи, проте воно потребує подальшого уточнення та концептуального осмислення його практичної значущості.

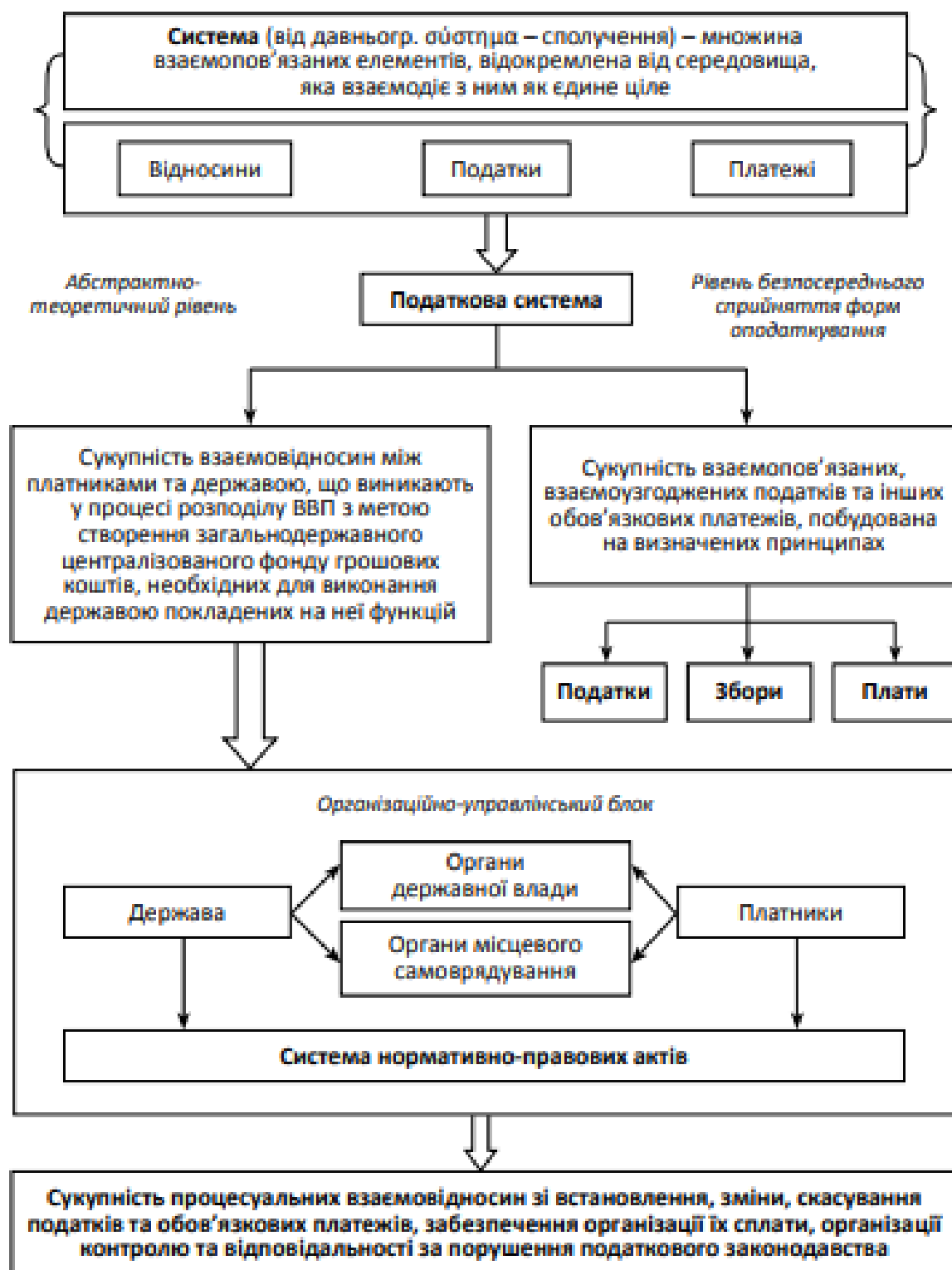

Рис. 1.3. Зміст податкової системи [7]

У такій системі важливу роль відіграють психологічні чинники. Проблема тяжкості податкового тягара хвилює різних учасників господарської діяльності: державу як суб'єкт управління господарською діяльністю, суб'єкта господарювання як об'єкт керуючого впливу держави, найманих працівників як учасників такої діяльності, що забезпечують для себе засоби існування і розвитку.

Держава порівнює тяжкість податкового тягара з податковим тягарем у інших країнах. Наймані працівники порівнюють прибутковість своєї праці (оцінку своїх навичок, умінь та інтелекту) з оцінкою аналогічної праці в інших компаніях або в умовах тіньової зайнятості, або, в крайньому разі, - за кордоном. А ось для суб'єктів господарювання найближчою альтернативою поки що є тіньовий, тобто неоподатковуваний або частково оподатковуваний («сірий») бізнес, чи то у формі необлікованого доходу, чи то в формі офшорного бізнесу. Податкова система впливає на позицію (ставлення) платників податків до податків і податкової системи загалом. Водночас сама поведінка платників податків впливає на податкову систему.

Податок - історичне явище, що виникло на певному етапі становлення суспільно-економічних відносин і розвивається разом із цими відносинами. Процес цього розвитку знаходить своє відображення в побудові податкових систем, які, по суті, є сукупністю нашарованих нормативних конструкцій, що походять з різних, часом віддалених одна від одної історичних періодів.

Науковий підхід до побудови раціональної податкової системи вимагає, по-перше, системного підходу, по-друге, створення фундаментальної основи, по-третє, формування правової основи для реалізації основних принципів оподаткування.

Необхідність систематичності полягає в тому, що всі податки мають органічно доповнювати один одного, бути взаємопов'язаними та узгоджуватися із загальною податковою системою та її окремими елементами.

Основою структури податкової системи є сума витрат домогосподарства. Податки не є самоціллю, а засобом, за допомогою якого держава виконує свої обов'язки, і з цієї точки зору вони походять від державних витрат.

Податкова система є продуктом податкового права. Це зумовлено прийняттям ряду законів, які встановлюють як окремі основні положення та види податків, так і порядок їх обчислення та справляння, що робить їх обов'язковими для всіх суб'єктів оподаткування. Податкова система насамперед характеризується структурою податків, оскільки це сукупність різних податків, котрі було визначено з метою реалізації певних принципів. Податкова політика держави базується на

певній податковій структурі та змінюється внаслідок економічних, політичних і соціальних факторів.

Починаючи з досліджень А. Сміта багато уваги науковці приділяли розробці раціональної податкової системи. Наприклад, американський економіст Р. Масгрейв розробив основні вимоги до такої структури, що наведено на рис. 1.4.

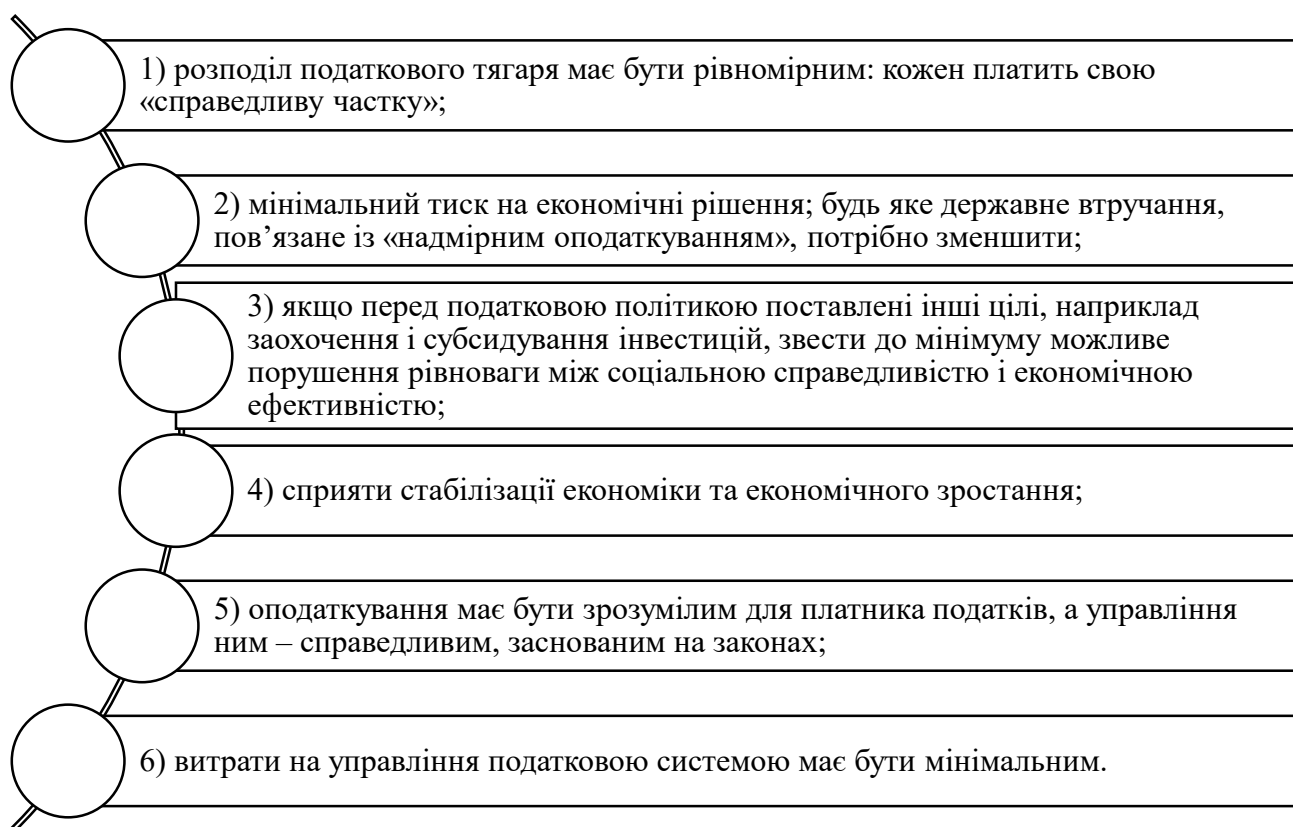

Рис.1.4. Вимоги до раціональної податкової системи [7]

Сучасним податковим системам притаманна достатньо складна структура, що складається із різних видів податків, котрі дозволяють врахувати і майновий стан платників, і доходи, що вони отримують. Різноманіття форм податків пов'язано із прагненням врахувати різницю платників податків з огляду на їх платоспроможність, зробити процес оподаткування в цілому психологічно більш легким, відобразити різноманітні форми доходів, впливати на споживання і накопичення.

податок з доходів фізичних осіб;	відрахування на соціальне страхування;	податок на прибуток підприємств (корпорацій);
податок на майно (землю, нерухоме майно, грошовий капітал у вигляді відсотків за банківським депозитом і облігаціям);	податок, що стягується при передачі майнових прав від однієї особи до іншої (спадщина, дарування, купівля-продаж цінних паперів);	податок на споживання, установлюється як надбавка до ціни на товари, роботи і послуги (на додану вартість, з покупок і продажів, митні платежі, акцизні податки).

Рис. 1.5. Податки, що найчастіше зустрічаються у податкових системах різних країн [7]

Для податкової системи характерна підвищена увага законотворчого органу. Зміни та нововведення податкового законодавства часто здійснюються під впливом миттєвих вимог.

Таким чином, напрошується припущення, що на практиці податкова система не утворює організаційної єдності, яка має характеризувати систему. Окрім того, постає принципове запитання: чи можна податки і збори, обов'язкові на території України, вважати податковою системою, враховуючи постійні зміни її параметрів.

Відповідь на це запитання, мабуть, усе-таки позитивна. Оскільки не можна дорікати податковій системі в тому, що вона позбавлена мінімального рівня раціональності. При цьому не потрібно обмежуватися розумінням лише того, що вона недосконала і не характеризується як сукупність елементів, об'єднаних однією ідеєю. Навіть якщо податковій системі бракує консолідуючого зв'язку «генеральною ідеєю», в її будові принаймні можна спостерігати логіку необхідності.

Однак, якщо податкова система і не є системою в сенсі консолідованої конструкції, але є системою в кібернетичному значенні - це означає, що її складові підпорядковані певним законам логіки, перебувають у динамічних відносинах між собою та у взаємодії з економічною і суспільно-політичними системами.

Податкове право, без сумніву, є важливим елементом системи національного права. Сукупність податково-правових норм має системний характер, оскільки вони співвідносяться і пов'язані між собою, утворюють певну цілісність, єдність.

Будучи одним з елементів правової системи, податкове право повинно узгоджуватися із загальноправовими принципами, а також з іншими галузями права.

Право застосовується на практиці через адміністративні податкові органи держави. Отже, податкова система перебуває в певній залежності від державної адміністративної системи або адміністративної системи органів самоврядування. Для належного функціонування податкової системи необхідне існування ефективної податкової адміністрації.

Кожній зміні в податковій системі передують прийняття відповідного політичного рішення. Це означає, що розвиток податкової системи відбувається з урахуванням детермінанти політичної системи, яка за своєю природою визначає можливі напрями розвитку першої. Водночас слід звернути увагу на той факт, що податкова система може створювати й певні труднощі у функціонуванні політичної системи.

Податок є повинністю, що передбачає перехід частини економічної вартості з власності платника податків у державну. Такий перехід впливає як на мікроекономічні, так і на макроекономічні показники.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що прийняття розширеної концепції податкової системи, яка базується на кібернетичній моделі системи, спонукає до визначення чотирьох площин, а саме: нормативної, організаційної, економічної та психологічної, - які слід враховувати за будь-якої зміни складових цієї системи.

Слід зазначити, що податкова система є не тільки більш-менш стабільним зводом податків. Це система, що характеризується існуванням зворотних зв'язків, завдяки яким досягається певна мета. Про це насамперед необхідно пам'ятати законодавчому органу, оскільки він формує основні параметри податкової системи.

На жаль, доводиться визнати, що для податкової системи України характерні явища, які свідчать про «системність» відступів нормотворчих органів від

положень Конституції України, іншого законодавства та логічних законів існування системи як такої. Така практика змусила бізнес сприймати податкову систему як джерело підвищеної небезпеки та виховала неповагу до податкового закону.

У зв'язку з цим звернемо увагу лише на деякі яскраві факти, що підтверджують таку думку, а саме на підстави та принципи відповідальності за податкові правопорушення.

Законодавство досі не містить поняття «податкове правопорушення» та характеристики його складу. Обов'язки платника податків та підстави його відповідальності виписані в багатьох нормах і законах.

У податковому праві відповідальність платника податків ґрунтується на принципі презумпції винуватості останнього, тобто без розмежування умисного і ненавмисного характеру порушення. Законодавство виходить з того, що платник податків, незалежно від його життєвого досвіду, освіти, кваліфікації, стану психіки та конкретної обстановки, в якій він допустив податкове правопорушення, завжди міг передбачити небезпечні наслідки своїх дій. Хоча це очевидна дурість, але вона сьогодні є вихідним пунктом і умовою, закладеною в більшості норм, що встановлюють відповідальність платників податків.

Кримінальному переслідуванню за податкові злочини присвячена лише стаття 212 Кримінального кодексу України. Тоді як, наприклад, у кримінальному законодавстві США сформульовано понад 40 складів податкових злочинів. Така ситуація призводить до серйозних порушень з боку слідства під час розслідування податкових злочинів.

Підбиваючи підсумок, зазначимо, що податкова система, як і Конституція, має бути стабільною, прогнозованою і зрозумілою. Правила її функціонування мають бути чітко визначені та формалізовані. Платники податків хочуть сприймати державу як захисника і партнера. У нетрях масиву податкового законодавства розібратися дуже важко, а якщо його змінюють, та ще й з порушенням встановленого порядку, то партнерство щонайменше сумнівне.

1.2. Історичний аспект та основні етапи формування податкової системи України

Формування незалежної та самостійної податкової системи для України почалося ще в рамках колишнього Радянського Союзу. У 1991 році Верховна Рада УРСР прийняла Закон України «Про систему оподаткування». Він містить перелік усіх податків, зборів і платіжних зобов'язань юридичних і фізичних осіб республіки, визначає принципи побудови податкової системи України, включає податки і збори з населення та державних цільових фондів, а також права, обумовлені обов'язки та відповідальність платника [7]. Згодом до цього закону було внесено низку змін. За час системних перетворень перелік податків і зборів та порядок їх стягнення неодноразово змінювалися, що свідчить про активний пошук прийнятної кількості, форм податкових платежів та порядку їх стягнення. В ухваленому в 1994 р. Законі України «Про систему оподаткування» існуючі на території України платежі та податки були вже поділені на загальнодержавні та місцеві. У 1997 р. розпочався новий етап розвитку податкової системи України, пов'язаний з утворенням місцевих державних податкових адміністрацій на чолі з Державною податковою адміністрацією України. Того ж року було ухвалено Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про систему оподаткування», в якому було викладено нову редакцію Закону «Про систему оподаткування». Відповідно до цього Закону в Україні справляються загальнодержавні податки і збори (обов'язкові платежі); місцеві податки і збори (обов'язкові платежі). Загальнодержавні податки і збори встановлюються Верховною Радою України і справляються на всій території України. Місцеві податки і збори, механізм їх справляння та порядок сплати встановлюються сільськими, селищними, міськими Радами народних депутатів відповідно до переліку та граничних розмірів ставок, встановлених законами України.

У 1997 р. відбулась реорганізація, яка потребувала створення та застосування Податкового кодексу України. До вже наявних податків і платежів додалися нові (гербовий збір, відрахування до Пенсійного фонду з купівлі-

продажу валюти, золота, дорогоцінних металів і каміння, автомобілів), деякі платежі та збори до бюджету було скасовано (відрахування до фонд Чорнобиля).

Станом на 2011 рік податкова система України включала 42 платежі (платежі, 28 загальнодержавних податків і 14 місцевих податків). Така розгалужена податкова система вимагала значних матеріальних і часових витрат. Протягом року підприємці витратили 736 робочих годин на здійснення обов'язкових податкових процедур, тоді як вартість подібних заходів у 2011 році склала 376 годин в Азербайджані та 387 годин у Грузії. Тоді середньостатистична українська компанія мала платити податки 147 разів на рік. Порівняння: кількість платежів у 2011 році становила, Азербайджан – 22, Грузія – 18 платежів [6].

Після введення в дію Податкового кодексу України (далі - ПКУ) [5] у 2011 р. було зроблено важливий позитивний крок у напрямі вдосконалення національної податкової системи, а саме: скорочено кількість податків і зборів, показник витрат часу на дотримання податкового законодавства було знижено майже вдвічі. Упродовж 2011-2014 рр. податкову систему України становили 17 загальнодержавних та 5 місцевих податків і зборів (табл. 1.1 у додатку А). На особливу увагу заслуговує трансформація системи місцевих податків і зборів, яка відбулася з прийняттям ПКУ.

В Україні стартувала чергова реформа, спрямована на зміни в оподаткуванні юридичних осіб та громадян. Вона покликана спростити та здешевити систему адміністрування податків, а також додатково залучити до бюджету держави 40 млрд. грн. на рік. Ухвалені Верховною Радою України 28 грудня 2014 р. зміни до Податкового кодексу України [5] та заснований на них Державний бюджету на 2015 р. запроваджують цілу низку законодавчих норм. Згідно з ними, кількість податків скоротилася з 22 до 11 (7 загальнодержавних податків, 2 місцевих податки та 2 місцевих збори). Із загальнодержавних залишилися податок на прибуток, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, акцизний податок, рентна плата, збори (табл. 1.1 у додатку А). До місцевих податків належать єдиний податок і податок на майно, який складається з плати за землю, податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, і транспортного податку.

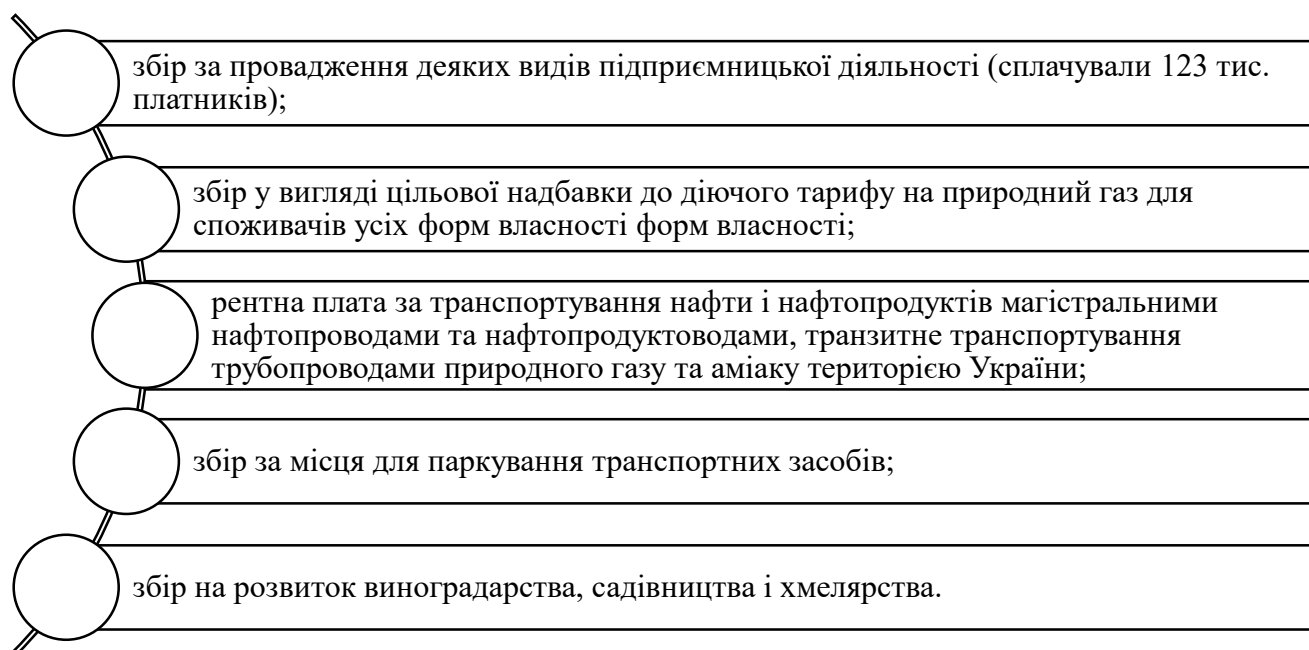

Рис. 1.6. Податки і збори скасовані з 1 січня 2015 р.

Деякі податки не скасовувалися повністю, а реорганізовувалися за принципом «два в одному», наприклад, фіксований сільськогосподарський податок став четвертою групою єдиних податків. Податок на основні засоби та фіксований сільськогосподарський податок переведено з категорії «загальнодержавний» до категорії «місцевий» (табл. 1.2).

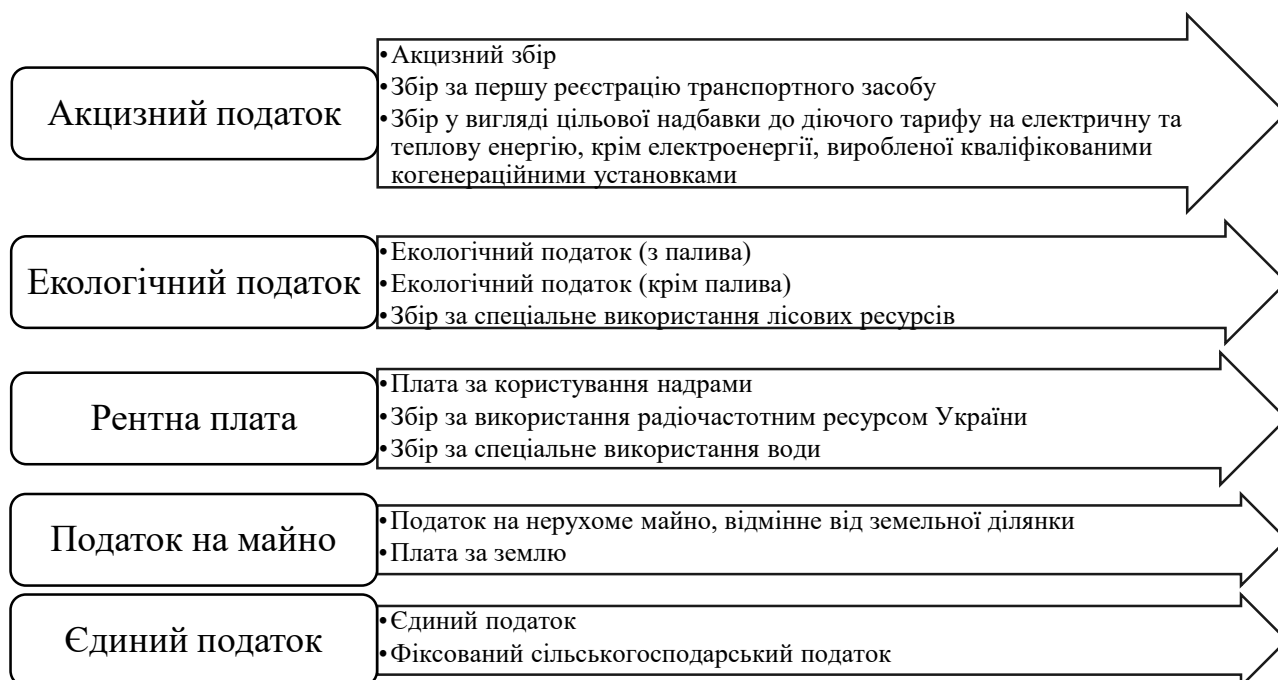

Рис. 1.7. Схема трансформації деяких податків після реформи 2015 року

25 грудня 2014 року прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про податок щодо уточнення зобов'язань з податку на прибуток підприємств та податку на додану вартість у разі застосування податкового компромісу», яким визначено порядок податкові компроміси. Ідея компромісу полягає в тому, що платники податків добровільно декларували недоплачені податкові зобов'язання з ПДВ і податку на прибуток у кожному податковому періоді до 1 квітня 2014 року, а 5% від суми недоплачених податкових зобов'язань утримували до бюджету як додаткову оплату. У цьому випадку платник податків звільнявся від будь-якої відповідальності за порушення.

Децентралізація влади, передача значної частини повноважень, ресурсів і відповідальності від виконавчої влади до місцевої влади, розпочалася в Україні в 2014 році з ухваленням концепції місцевого самоврядування урядовими та територіальними структурами влади [8]. Основою такої політики стали положення Європейської хартії місцевого самоврядування. Основними завданнями проведеної модернізації було формування ефективної місцевої автономії, створення комфортних умов життя громадян, надання якісних і доступних державних послуг. Досягнення цих цілей неможливе без відповідного рівня економічного розвитку території, фінансового забезпечення та достатніх фінансових ресурсів для виконання місцевого бюджету.

Фінансова (фіскальна, бюджетна) децентралізація мала на меті не лише підвищити ефективність управління коштами місцевих бюджетів, а й зменшити вплив центра на регіональний розвиток. Бюджетна децентралізація спрямована на посилення самостійності органів місцевого самоврядування та підвищення їх відповідальності за ефективне виконання повноважень та раціональне використання бюджетних ресурсів.

Початок фінансової децентралізації було покладено внесенням у 2014-2015 роках суттєвих змін до Бюджетного та Податкового кодексів України.

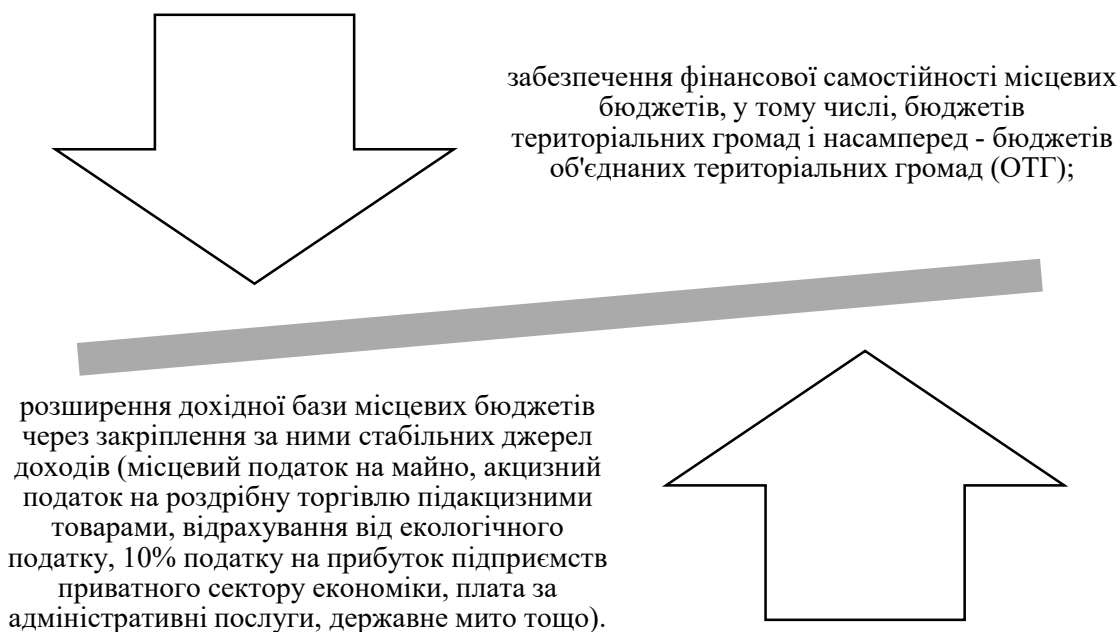

Рис.1.8. Ключові напрями фінансової децентралізації в Україні

2016-2017 роки продемонстрували суттєве поліпшення фінансового становища адміністративно-територіальних одиниць, зміцнення фінансової спроможності їхніх представницьких органів ефективно виконувати весь комплекс повноважень. Частка місцевих бюджетів (з трансфертами) у зведеному бюджеті України становила 51,2% (на 5,6 п. п. вище рівня 2015 року). Надходження власних доходів місцевих бюджетів у 2017 р., порівняно з 2014 р., зросло в 2,27 рази і становило 229,5 млрд. грн., або 7,7 % відносно ВВП країни (у 2014 р. - 6,4%). При цьому власні доходи ОТГ збільшувалися ще більшими темпами. У власних доходах місцевих бюджетів найбільшу питому вагу займають надходження від сплати податку на доходи фізичних осіб - 110,7 млрд. грн. або 48,2%. Місцеві податки і збори становили 22,9%. (52,6 млрд. грн.) доходів, що значно більше, ніж за всі попередні роки. За 2014-2017 рр. практично вдвічі зріс і обсяг неподаткових надходжень, переважно за рахунок доходів від власності та підприємницької діяльності [8].

З початком воєнного стану у лютому 2022 року в нашій країні значна кількість господарюючих суб'єктів була змушена призупинити свою роботу, особливо в тих містах та селах, де така робота виявилася взагалі неможливою через жорсткі військові дії країни-агресора - російської федерації.

Відповідно з метою спрощення життя і роботи бізнесу Верховна Рада України прийняла низку Законів. Зокрема були прийняті Закони, наведені на рис. 1.9.

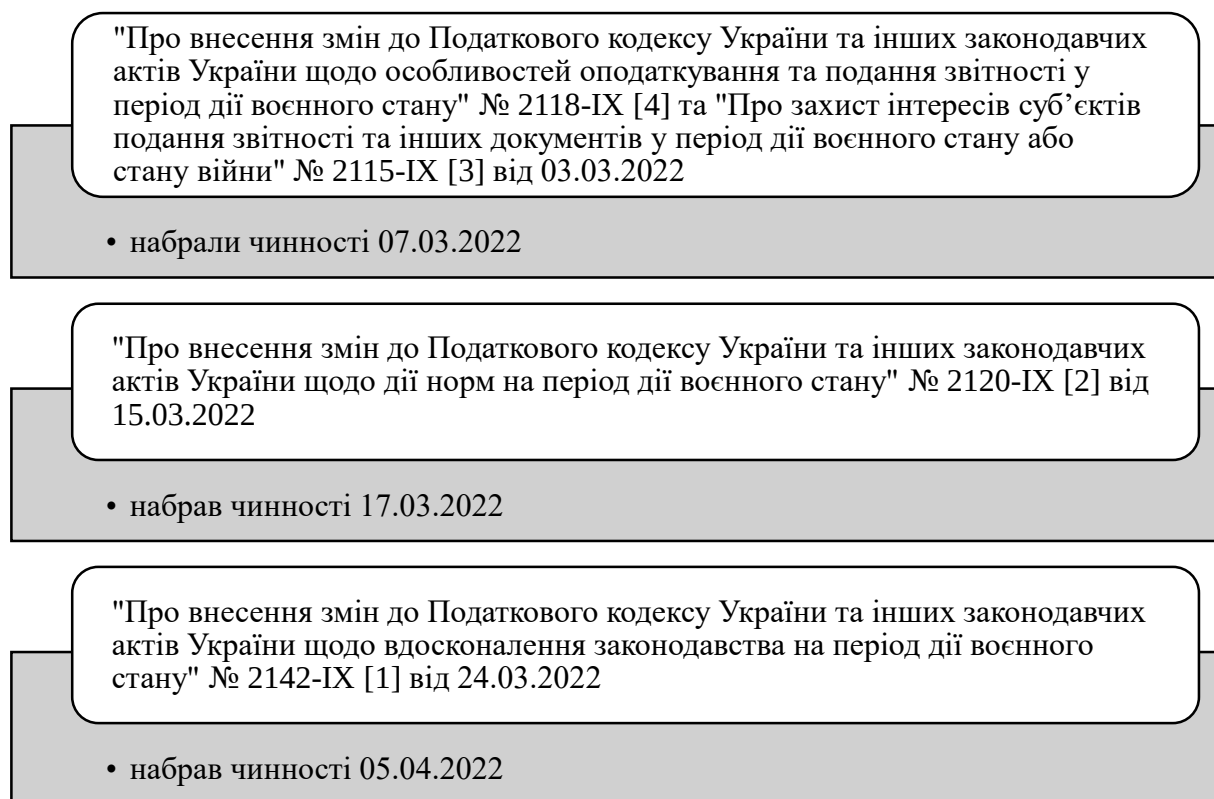

Рис.1.9. Закони України, що прийняті з метою полегшення роботи бізнесу з початком повномасштабної війни [9]

Основні зміни відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» (№ 2120-IX від 15.03.2022) наведено на наступному рис. 1.10.

1) встановлення особливостей оподаткування єдиним податком з 1 квітня 2022 року до припинення воєнного стану, а саме:

- можливість не сплачувати єдиний податок фізичними особами – підприємцями – платниками 1 та 2 груп на усій території країни з 1 квітня 2022 року до припинення воєнного стану;
- розширення кола платників, що можуть знаходитись спрощеній системі оподаткування - на 3 групі за рахунок юридичних осіб – суб'єктів господарювання будь-якої організаційно-правової форми;
- збільшення для платників 3 групи межі доходу до 10 млрд грн на рік та зняття обмежень по кількості найманих працівників;
- збільшення кола платників, якими не сплачуватиметься земельний податок за рахунок платників податків, що перейдуть із загальної системи оподаткування на спрощену;
- зменшення ставки єдиного податку для платників 3 групи до 2% від доходу;

2) встановлення ставки акцизного податку на пальне у розмірі 0 євро до припинення воєнного стану;

- *Бюджети місцевого самоврядування в подальшому не отримають частину акцизного податку на пальне (13,44% - роздрібний акциз на пальне).*

3) скасування оподаткування земельним податком та орендною платою за землю з березня 2022 року до кінця року наступного, за яким скасовано воєнний стан на територіях, де ведуться бойові дії, на тимчасово окупованих територіях. Перелік таких територій, визначатиметься Кабінетом Міністрів України;

4) відміна сплати мінімального податкового зобов'язання за 2022 та 2023 роки на територіях, де ведуться бойові дії, на тимчасово окупованих територіях. Перелік таких територій, визначатиметься Кабінетом Міністрів України;

5) скасування оподаткування екологічним податком за 2022 рік на територіях, де ведуться бойові дії, на тимчасово окупованих територіях. Перелік таких територій, визначатиметься Кабінетом Міністрів України.

Рис.1.10. Основні зміни в оподаткуванні суб'єктів господарювання відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» [2]

Таким чином, як бачимо податкова система України є динамічною категорією, яка знаходиться у постійному русі і удосконаленні, залежно від економічної ситуації в країні.

РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА СТАН ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

2.1. Роль держави в управлінні податковою системою

Безумовному імперативному обов'язку платника податків сплатити податок кореспондує право держави на його стягнення. Це зумовлюється публічною природою оподаткування, особливостями імперативного методу правового регулювання та правосуб'єктністю учасників податкових правовідносин. Правовий статус держави як уповноваженої особи характеризується наявністю правового «обов'язку», тобто держава, наділяючи свої органи правами щодо стягнення податків, зобов'язує їх реалізовувати ці права у встановленому законом порядку.

Обґрунтування ролі держави в оподаткуванні міститься вже в багатьох визначеннях податків, представлених ученими. При цьому багато вчених-юристів обов'язок громадян платити податки зводять до обов'язку винагороджувати державу за послуги, які вона здійснює. Податки не можуть бути побудовані на принципі обміну послуг, в їхній основі повинна лежати обов'язковість, односторонність і безумовність.

У своєму визначенні податку багато авторів акцентують увагу на його призначенні: «для досягнення вищих цілей існування держави» [11]. Мета і юридичне виправдання самих податків лежить у їх витрачанні саме для задоволення необхідних суспільних потреб. Так, окреслюється мета податків, і якби державні кошти (джерелом яких, у тому числі, є податок) у кінцевому підсумку витрачалися не відповідно до цієї мети, а з урахуванням, наприклад, особистих потреб правителів, то податок фактично перетворився б на побір.

Однак ми вважаємо, що публічна мета справляння податку визначається, насамперед, як фінансова. Справляння податків спрямоване виключно на фінансове забезпечення діяльності держави. Отже, справляння податків необхідне тільки для досягнення цієї мети.

Одним із критеріїв відмінності приватного і публічного права є інтерес. Публічний інтерес у сфері оподаткування допускає спрямування на здійснення завдань, без задоволення яких не можна реалізувати приватні інтереси, забезпечити сталий і нормальний розвиток суспільства в цілому.

Реалізація податкового публічного інтересу допускає виокремлення як його носія не тільки державу. Реалізація влади у сфері оподаткування забезпечується не стільки діями держави, скільки реалізацією компетенції спеціально створених державних органів. Саме вони реалізують дії, що спрямовано на досягнення публічного податкового інтересу [6].

Практичне ж здійснення фінансової діяльності покладено на органи фінансового управління. Держава уповноважила фінансові органи - органи державного управління - на безпосереднє стягнення податкових платежів. Тому розпорядження фінансового органу, видані на основі та для виконання законів, безумовно, є обов'язковими для виконання. Цим і пояснюється те, що в податкових правовідносинах завжди беруть участь фінансові органи як представники держави і платники податків.

Публічна мета справляння податку визначається, насамперед, як фінансова мета. Цей принцип тісно пов'язує податкове право з бюджетним. Саме в межах бюджетних процедур схвалюються плани видатків бюджетних коштів, контролюється виконання органами виконавчої влади бюджетних призначень [12]. Справляння податків спрямоване виключно на фінансове забезпечення діяльності держави. Отже, справляння податків необхідне для досягнення цієї мети. Крім того, з цього принципу випливає презумпція добровільності сплати податків платниками податків.

Як уже зазначалося, одним із критеріїв розрізнення приватного і публічного права слугує інтерес: для приватного - переважне значення мають інтереси окремих осіб, їхнє правове становище та майнові відносини; для публічного - головними є державні інтереси, правове становище держави, її органів і посадових осіб, регулювання відносин, які мають яскраво виражений суспільний інтерес [13].

Категорія «інтерес» є системо утворювальним чинником, який визначає зміст публічної природи податкового права. Об'єктивована в праві воля є не що інше, як вираження інтересів. Тільки в праві воля є реальним способом прояву свідомості зовні і в послідовно вчинених діях. Завдяки інтересам у реалізацію права реально включаються люди, групи, колективи, соціальні спільноти, організації. У філософській літературі інтерес характеризується як причина, яка має значення для дій людей та їхніх груп, суспільної поведінки. Інтерес, який, на думку

Ю. О. Тихомирова, зароджується, формується і визначається насамперед об'єктивними умовами - видами власності, характером розподілу, природою та укладом влади, типом культури, укладом життя [14].

Специфічність сфери реалізації публічної зацікавленості припускає виокремлення і податкового публічного інтересу. Навряд чи тут необхідна детальна аргументація, оскільки нереалізований податковий інтерес означатиме підрив самих засад держави і фактично неможливість її існування. Однак не можна абсолютизувати податковий публічний інтерес. Ця позиція послідовно призведе до держави, «яка заробляє податками». «Вони не самоціль, інакше все зведеться до самозабезпечення влади. Податки, збори і бюджет служать базою для виконання функцій держави... Держава поки що не навчилася за допомогою податків гнучко й ефективно впливати на виробництво і торгівлю, на задоволення суспільного попиту» [15].

Обґрунтований римлянами поділ приватного і публічного права, на думку М. М. Коркунова [16], зводиться до розбіжності охоронюваних інтересів (приватних і публічних) і здається невизначеним, не досягає мети розмежування і визначення різних галузей права. Протиставляти інтереси публічні та приватні не можна. З іншого боку, інтереси існують лише між окремими людьми. Бо фактичні елементи співіснування відомі лише людям. Загальний інтерес — це не що інше, як якийсь приватний інтерес. У цьому контексті можна сказати, що всі закони створені для захисту інтересів окремих осіб, тобто приватних інтересів. З іншого боку, правовий захист, як правило, захищає інтереси окремої особи, оскільки вони важливі, або тому, що вони є спільними для всієї групи людей, або тому, що це

інтереси принаймні однієї особи, але не захищають такі інтереси дається тільки тим, хто його тримає. Важливості набувало їхнє становище в суспільстві, де їхні інтереси були загальними. У цьому сенсі, навпаки, можна сказати, що всі закони захищають загальні інтереси.

Сфера податкових відносин, на думку Ю. О. Крохіної, є доволі специфічною, насамперед тому, що в ній відображені публічні та приватні інтереси. У результаті поєднання названих інтересів відбувається законодавчий пошук оптимальних способів впливу на податкові відносини. Тенденція компромісу в регулюванні податкових відносин відображає загальносвітовий процес взаємопроникнення публічного і приватного права. Взаємноспрямована дія цих процесів призводить «до розмивання межі між публічним і приватним правом, до утворення комплексних галузей та інститутів, у яких норми цивільного і публічного права найтісніше стають взаємозалежними» [17]. Розбіжність між приватним і публічним правом полягає не в розбіжності інтересів або відносин, а в різних прийомах правового регулювання [18]. Навряд чи, говорячи про податкове право, можна вести мову про якусь комплексність, оскільки ця частина фінансового права має явно виражений публічний характер із властивим йому імперативним методом правового регулювання. Крім того, у податкових правовідносинах реалізується публічний інтерес держави і водночас безумовний першочерговий імперативний обов'язок зі сплати податку.

Владний характер податкових правовідносин не виключає можливості реалізації в них приватного інтересу. Однак такий приватний інтерес посідає залежне становище відносно публічного і може бути взятий до уваги лише в тих випадках, коли не суперечить йому. Зокрема, платник податків може за наявності встановлених законом підстав скористатися податковою пільгою, отримати відстрочку або розстрочку виконання податкового боргу. Врахування інтересів платника допускається податковим законом насамперед з метою забезпечення законності та за можливості справедливості податкових винятків, посилення їх регулятивної функції, а також заохочення сумлінних платників. Водночас пріоритет публічного інтересу в податкових відносинах визначає перевагу в них односторонньо владних приписів публічних суб'єктів.

Податок покликаний відображати загальний (публічний) інтерес суспільства, який може бути відокремлений від конкретного індивідуального інтересу, індивідуальних потреб платника. Публічний характер податку знаходить відображення і в законодавчій формі його встановлення та введення в дію [19]. Останнє пояснюється тим, що саме під час законодавчого процесу може бути найточніше і найупередженіше виявлено публічний інтерес.

Держава, виступаючи публічно-правовим утворенням, наділена всіма ознаками владного суб'єкта, володіє монополією на примус. Відповідно вона має низку властивостей, які відображають її природу. Однією з них є суверенітет, під яким розуміють верховенство державної влади щодо будь-якої іншої влади всередині країни та її незалежність від будь-якої іншої влади за її межами. Перше теоретичне обґрунтування суверенітету було розроблено французьким ученим Ж.Боденом. Суверенітет - це властивість не держави, а державної влади. Свою конкретизацію внутрішній і зовнішній суверенітет отримують через систему суверенних прав. У межах власної території суверенним правом, наприклад, є право стягувати податки.

Держава, виражаючи волю всього народу, встановлює правові норми (правила поведінки), спрямовані на регулювання відносин, які виникають у сфері мобілізації державою коштів.

А. І. Худяков виділяє такі ознаки податкового суверенітету держави. «По-перше, тільки держава має право на встановлення податків. Жоден інший суб'єкт таким правом не користується. Податок - це завжди державне встановлення. По-друге, тільки держава має право на справляння податків. Виключне право держави на справляння податку не порушується конструкцією певних видів цільових податків, які держава може встановити в інтересах недержавних суб'єктів. Держава сама встановлює податок і визначає його призначення. Так, держава, вирішуючи ті чи інші завдання суспільного розвитку, може встановити спеціальний податок, призначений для фінансування діяльності недержавних утворень (наприклад, органів місцевого самоврядування). Однак одержувачем податкового платежу в юридичному розумінні залишається держава. Вона лише як власник коштів, отриманих за допомогою податку, передає їх відповідному

недержавному утворенню. Інакше кажучи, у цьому випадку має місце не переуступка права на справляння податку, а передача державою певним суб'єктам коштів, отриманих державою шляхом справляння цього цільового податку. По-третє, тільки держава, прийнявши відповідний правовий акт, має право визначати умови оподаткування. При цьому держава нічим не обмежена у визначенні суб'єкта податку, його об'єкта, ставки, порядку сплати тощо».

Податкове зобов'язання виникає безпосередньо з конституційного обов'язку кожної особи сплачувати податки і збори у порядку і розмірах, встановлених законом. На цьому тлі деякі науковці ототожнюють обов'язки по податках і зборах з примусом. Проте, якщо говорити про особливості взаємозв'язку окремих ознак оподаткування, то, на нашу думку, обов'язковість сплати податків і зборів, навіть щодо цього податку, не стосується застосування примусових заходів оподаткування. Це найважливіша умова. Платник щодо інших зобов'язаних осіб у податкових правовідносинах. Тому можна стверджувати, що діалектика взаємовідносин можновладців і зобов'язаних у податкових відносинах визначається обов'язком сплати податків і зборів. Водночас, оскільки податкові зобов'язання не завжди виконуються добровільно, слід надати контролюючим органам відповідні повноваження щодо вжиття заходів примусового впливу щодо своєчасного та повного надходження коштів до бюджету.

У науковій літературі описані різні класифікації державного примусу. Таким чином, залежно від причини, існують ті, які застосовуються через незаконні та належні дії (об'єктивно протиправні), і ті, які застосовуються в результаті припущення наступних можливостей. Розглядаючи мету примусу, її можна розділити на мету захисту суспільних інтересів і мету захисту приватних інтересів. Крім того, примусові заходи можна поділити на правові санкції, що представляють собою реакцію держави на протиправні дії конкретної особи, тобто заходи державного примусу, і заходи превентивного та запобіжного характеру, необхідні державі. На нашу думку, сьогодні є вагомі підстави наголошувати на самостійних формах державного примусу: фінансовому та правовому.

Особливості державного примусу у сфері оподаткування полягають у такому. По-перше, податково-правовий примус є видом державного примусу. По-

друге, зміст такого примусу полягає у застосуванні уповноваженими суб'єктами системи відповідних заходів до зобов'язаних осіб податкових правовідносин. По-третє, такі заходи можуть застосовувати лише спеціально уповноважені суб'єкти. По-четверте, реалізація податкового примусу має відбуватися лише у формах і порядку, визначеному законом. При цьому слід акцентувати увагу на необхідності формування законодавчих гарантій, які унеможливлять зловживання правом з боку контролюючих органів. правом з боку контролюючих органів при застосуванні заходів примусу до платників податків. Зокрема це стосується питання проведення позапланових виїзних документальних перевірок дотримання платниками податків вимог податкового законодавства. По-п'яте, природа податкового примусу зумовлюється методом правового регулювання податкових відносин, специфікою суб'єктів податкових відносин, а точніше, сторін цих відносин - владної (в особі уповноважених державних органів) і зобов'язаної (платників податків, податкових агентів і зборів тощо), а також сутністю податкових платежів. По-шосте, підставою його застосування є недотримання зобов'язаними суб'єктами вимог, які закріплені в нормах податкового права. Тому податково-правовий примус має конкретно визначену спрямованість - забезпечення реалізації податкового обов'язку, належного надходження грошових коштів до публічних фондів.

Таким чином, дослідження проблем, пов'язаних із роллю держави у встановленні системи оподаткування та реалізації заходів державного примусу, засвідчує, що держава в особі податкових органів виступає насамперед з метою захисту публічного інтересу.

2.2 Аналіз сучасного стану податкової системи України

На сьогодні в Україні діє податкова система, яка за своїм складом і структурою подібна до податкових систем розвинутих європейських країн. Проте, для більшості українців податковий тиск майже у десять разів перевищує податкове навантаження в країнах ЄС. Про що свідчить той факт, що за результатами рейтингу Tax Hells Index 2023 американського фонду «1841» [21] Україна посіла 4 місце поряд із Венесуелою, Аргентиною, Бразилією та Мексикою. Для рейтингу було використано дані 2021 року, тобто до повномасштабної війни.

Проте, податкові надходження у складі доходів державного бюджету України становлять від 85,4% у 2021 році до 45% у 2023 році (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Динаміка податкових надходжень до державного бюджету України за 2018-2023 роки, млн грн [побудовано автором на основі 20]

Таку зміну питомої ваги можна пояснити повномасштабними воєнними діями на території нашої країни через що, було зруйновано і закрито багато підприємств, окуповано частину нашої території, що призвело до значного скорочення питомої ваги податкових надходжень. Хоча в абсолютних вимірниках ця сума зросла порівняно із попереднім 2022 роком на 253779,63 млн грн та на 449728,43 млн грн порівняно з 2018 роком.

На наступних рис. 2.2. та 2.3. розглянемо більш детально структуру податкових надходжень до державного бюджету України у 2018 та 2023 році відповідно.

Як бачимо кардинальних змін у структурі податкових надходжень не має. Понад 60% становлять внутрішні податки на товари та послуги, а саме такі непрямі податки як податок на додану вартість та акцизний податок.

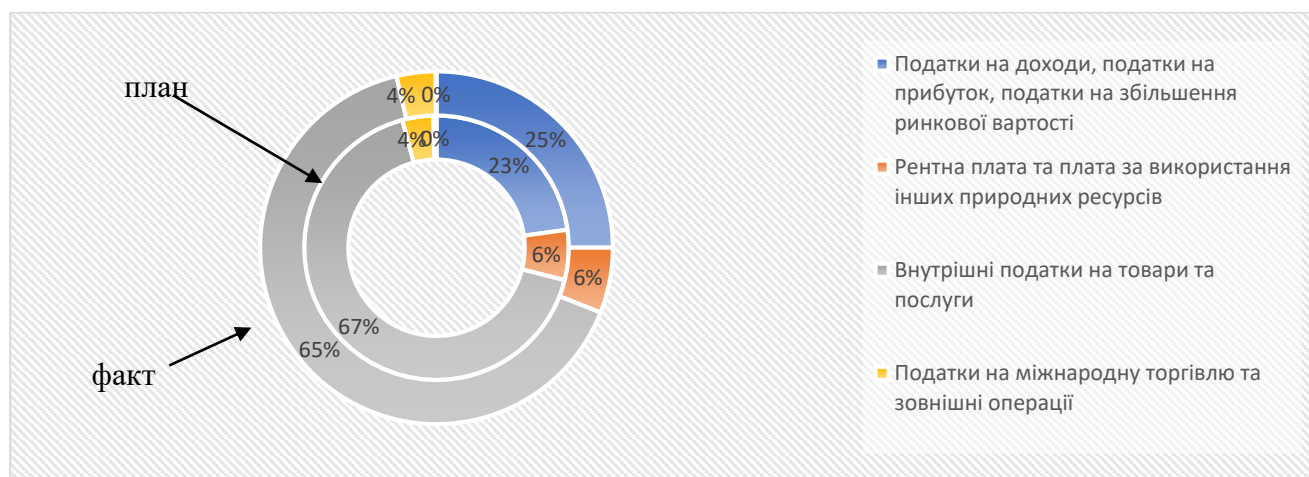

Рис. 2.2. Структура податкових надходжень до державного бюджету України за 2018 рік, % [побудовано автором на основі 20]

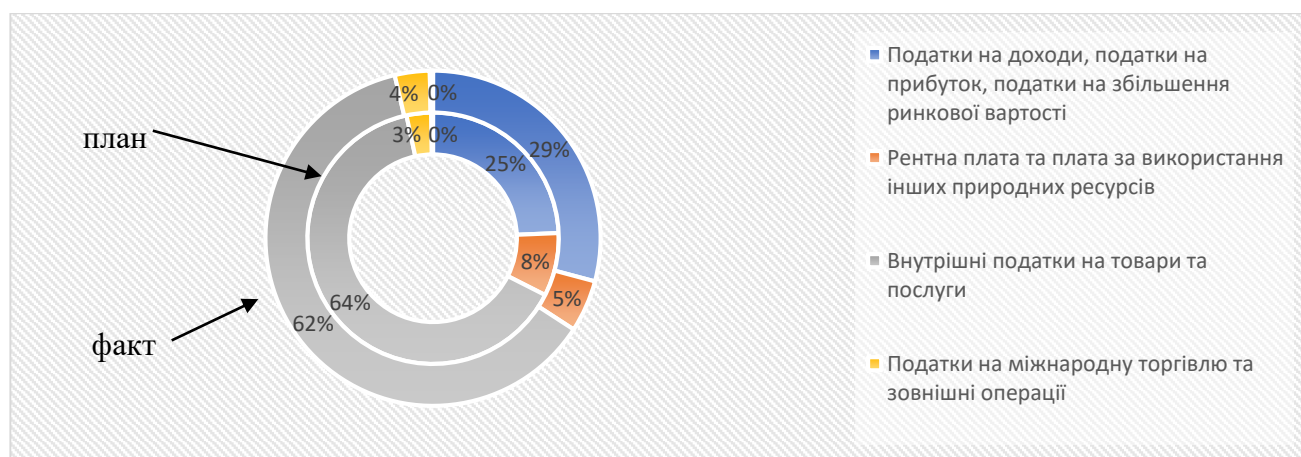

Рис. 2.3. Структура податкових надходжень до державного бюджету України за 2023 рік, % [побудовано автором на основі 20]

Далі порівняємо планові та показники виконання податкових надходжень до державного бюджету України за 2018-2023 роки (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1

Динаміка та структура податкових надходжень до державного бюджету України, млн грн [20]

	2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт	план	факт
РАЗОМ	917998,87	928108,35	1007303,18	998278,94	1022051,94	1076016,68	1206726,13	1296852,92	1553029,92	1787395,62	1416448,79	2671997,95
Податкові надходження	760016,41	753815,65	840597,28	799776,04	826263,91	851115,64	1057822,34	1107090,89	1204081,76	949764,39	1195657,41	1203544,08
Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	173451,03	188624,10	201675,26	217040,36	221763,53	225976,31	283556,10	285306,97	319843,71	265477,14	291040,74	350781,90
Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	46528,95	45265,69	58302,02	46746,87	54244,84	52475,72	73237,28	80749,39	71245,75	85365,03	97158,23	60327,69
Внутрішні податки на товари та послуги	508466,40	493360,61	546077,47	502048,11	518413,10	538896,21	663397,58	698940,35	770569,20	569353,79	766874,52	748143,94
Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	28727,50	27076,62	30482,00	30086,00	28621,00	30460,51	33934,00	38177,15	37427,00	26246,02	37867,00	40559,40
Інші податки та збори	2842,53	-505,15	4060,54	3854,96	3221,44	3306,21	3697,38	3916,48	4996,10	3322,42	2716,93	3731,15

За даними таблиці 2.1 можна сказати про те, що у 2018 році відсоток виконання податкових надходжень склав 99,18%, у 2019 – 94,45%, у 2020 – 103,0%, у 2021 – 103,48%, у 2022 – 78,87%, у 2023 – 99,0%. Прогалину у 2022 році можна пояснити повномасштабним вторгненням російської федерації на територію нашої країни. У першу чергу зменшились надходження прибуткових податків та на доходи і внутрішні податки на товари та послуги.

На наступному рис. 2.4 розглянемо динаміку податків на доходи, на прибуток та збільшення ринкової вартості.

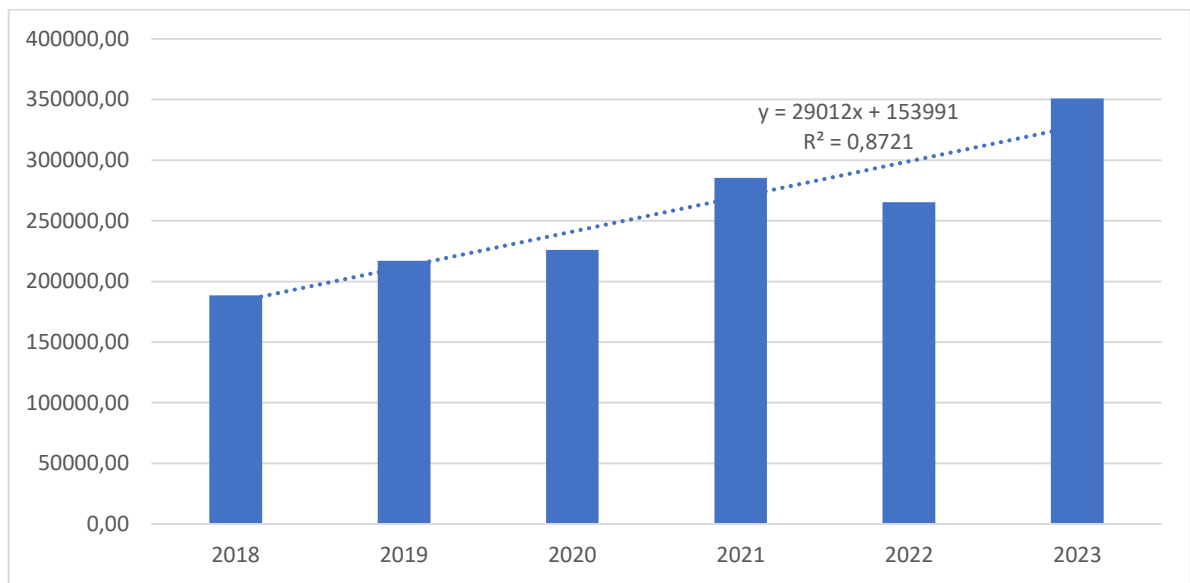

Рис. 2.4. Динаміка податків на доходи, податків на прибуток, податків на збільшення ринкової вартості до державного бюджету України за 2018-2023 рік, млн грн[побудовано автором на основі 20]

За даними рис. 2.4. можна зробити висновки про те, що сума податків на доходи, прибутки та збільшення ринкової вартості поступово зростає протягом аналізованого періоду, що є позитивним в цілому. Та можна пояснити розвитком малого бізнесу під час війни. Так, відповідно до статистичних даних протягом 2023 року було зареєстровано понад 300000 нових ФОП.

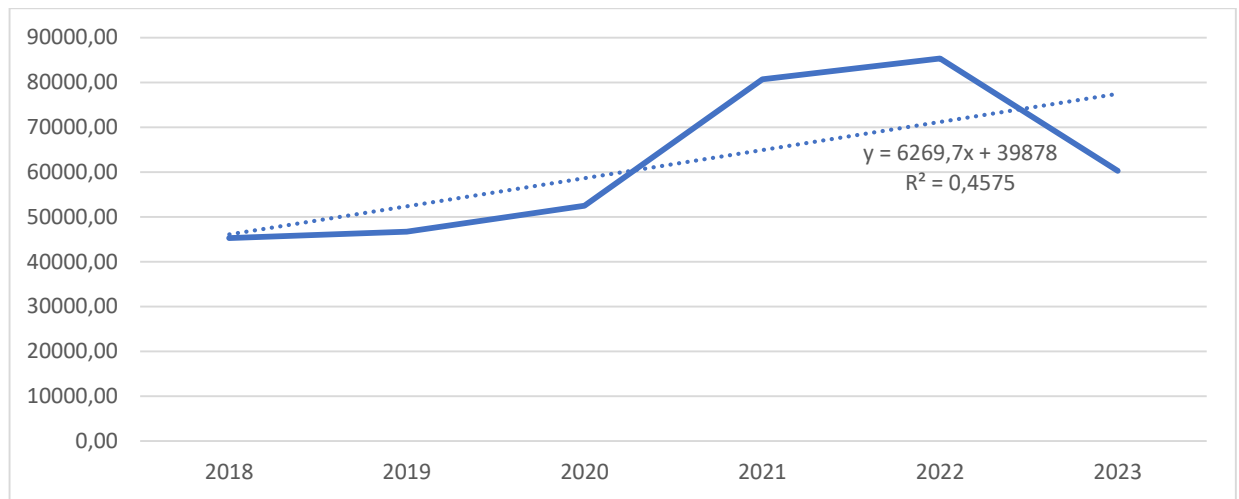

Рис. 2.5. Динаміка рентної плати за використання природних ресурсів до державного бюджету України за 2018-2023 рік, млн грн[побудовано автором на основі 20]

За даними рис. 2.5. можна зробити висновки про те, що рентна плата за використання природних ресурсів протягом аналізованого періоду мала суттєве зростання з 2020 по 2022 роки, а у 2023 році її сума зменшилась. Що є негативним і пояснюється окупацією частини території нашої країни. Проте, загальна тенденція тут до зростання.

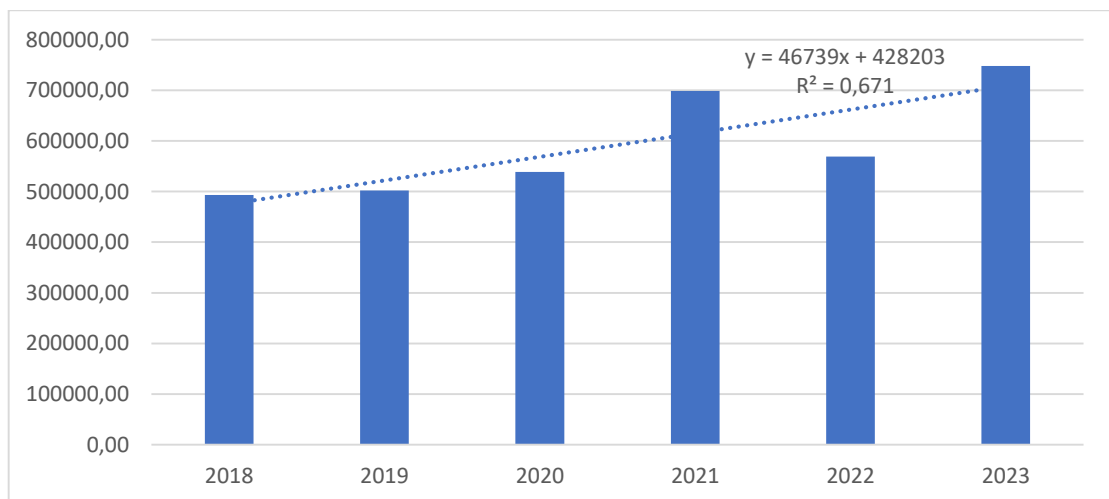

Рис. 2.6. Динаміка внутрішніх податків на товари та послуги до державного бюджету України за 2018-2023 рік, млн грн[побудовано автором на основі 20]

За даними рис. 2.6. можна сказати, що сума внутрішніх податків на товари та послуги до державного бюджету України протягом 2018-2023 років

зросла на 254783,33 млн грн, що є позитивним. У 2022 році спостерігалось зменшення надходжень за даною статтею, що можна пояснити відміною сплати мита, акцизного податку та податку на додану вартість при розмитненні автомобілів завезених із ЄС для потреб військових.

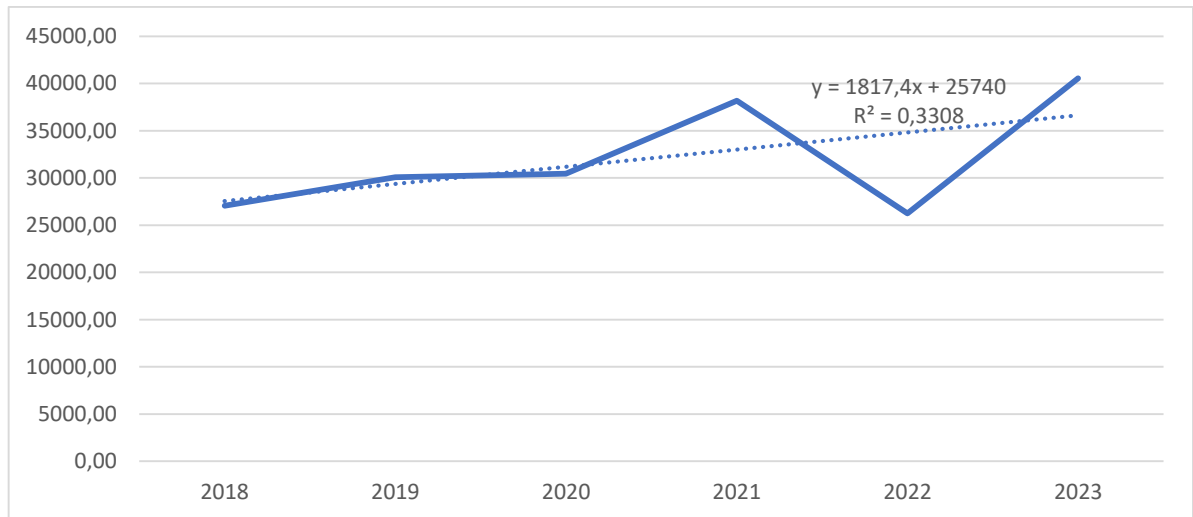

Рис. 2.7. Динаміка податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції до державного бюджету України за 2018-2023 рік, млн грн
[побудовано автором на основі 20]

За даними рис. 2.7. можна сказати, що сума податків на міжнародну торгівлю та зовнішні операції, що надійшла до державного бюджету України протягом 2018-2023 років зросла у 2023 році порівняно із 2018 на 13482,78 млн грн. У 2022 році з об'єктивних причин присутнє значне зменшення надходжень за цією статтею.

Щодо інших податків і зборів (рис. 2.8.), то їх сума має значний приріст на кінець 2023 року, а саме на 4236,30 млн грн. Що є звичайно ж позитивним.

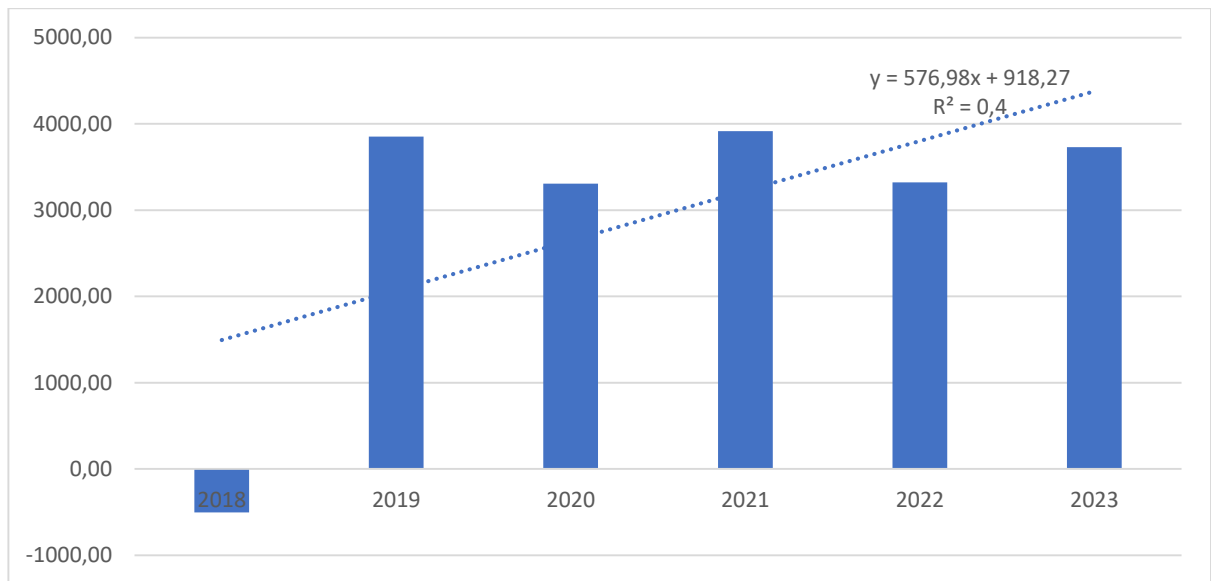

Рис. 2.8. Динаміка інших податків та зборів до державного бюджету України за 2018-2023 рік, млн грн [побудовано автором на основі 20]

Таким чином, можна зробити висновок про те, що протягом аналізованого періоду сума податкових надходжень в цілому зросла, а у відсотках щодо загального підсумку зменшилась. Всі зміни мають одне підґрунтя – військові дії на території нашої країни з 24 лютого 2022 року.

2.3 Міжнародний досвід державного регулювання податкової системи

Провідні країни світу давно усвідомили роль податків не тільки як фіскального інструменту формування дохідної частини державного бюджету, а й як важливого інструменту регулювання процесів, що відбуваються в ринковій економіці. Характерним для країн з розвиненою ринковою економікою є те, що уряди безпосередньо не втручаються в господарську діяльність економічних суб'єктів, вони активно працюють у напрямі

створення сприятливих умов для ведення бізнесу, насамперед через зміни в державній податковій політиці.

Податкові системи різних країн світу, навіть у рамках міждержавних об'єднань, таких як Європейський Союз, відрізняються за структурою та принципами оподаткування, хоча розвиток міжнародних інтеграційних процесів сприяє конвергенції показників функціонування макроекономічних систем країн, у тому числі й уніфікації систем оподаткування [22].

Проте вихідним пунктом формування ефективної податкової системи за кордоном є уникнення форм і методів стягнення податків, які негативно впливають на накопичення капіталу всіх учасників відтворювального процесу

На структуру податкової системи також впливає адміністративно-територіальний устрій конкретної держави. Тому для країн з федеральним устроєм характерна трирівнева система оподаткування, яка передбачає сплату загальнодержавних податків, податків федеральних відомств (штатів, провінцій, автономних районів) і місцевих податків. В одній країні існує два рівня податкової системи, що регулює сплату загальнодержавних податків, місцевих податків, зборів і обов'язкових платежів.

Крім того, на вибір конкретної форми організації податкової системи та її структури також впливають загальноекономічні чинники, такі як: економічна ситуація в країні, показники інфляції, стан валюти, кредитна система. Соціальні чинники включають демографію, політичні позиції влади, бізнес-традиції та структуру відносин людей з державою та іншими народами.

На структуру податкової системи також впливають конкретні економічні та соціальні цілі, які переслідують різні політичні сили.

Щоб забезпечити можливість регулюючого впливу на показники економічного розвитку окремих федеральних відомств, деякі країни з розвиненою ринковою економікою встановлюють федеральні податки, збори та обов'язкові платежі регіонами та муніципалітетами.

У сучасних умовах загострюється податкова конкуренція між країнами, наслідком чого є скорочення бази оподаткування країни, в якій здійснюється той чи інший етап виробництва, зниження податкових ставок та зміна структури прямих і непрямих податків. Розмір податкового тягара є важливим показником ефективності податкових систем у країнах з розвинутою ринковою економікою та ступеня їх впливу на підприємницьку діяльність. Прийнято вважати, що чим нижчий податковий тягар, тим швидше розвивається економіка країни. Стосовно цього твердження деякі дослідники вказували на досвід податкової реформи в США на початку 1980-х років. Однак досвід функціонування податкових систем в основних країнах світу не доводить істинності та справедливості фрази «низькі податки – висока прибутковість».

Іншим важливим показником для оцінки ефективності застосування в економіці методів податкового регулювання є коефіцієнт податкової еластичності [22]. Цей показник виражає взаємозалежність податкових надходжень і таких макроекономічних показників, як валовий національний продукт, доходи та темпи інфляції. Значення коефіцієнта еластичності 1-го рівня свідчить про стабільність податкових надходжень держави у відношенні до ВВП (У Німеччині, головній країні Європейського Союзу, значення цього показника протягом багатьох десятиліть дорівнює 1). Про те, що податкові надходження до державного бюджету зростають швидше за ВВП, свідчить значення коефіцієнта більше 1, а тому держава намагається збільшити податкове навантаження на економіку. Значення цього показника менше 1 означає, що частка податків у ВВП країни зменшується, що вказує на зусилля країни збільшити фінансові ресурси економіки для стимулювання національного розвитку.

Інтегральний показник ставки податку на додану вартість, заснований на вивченні досвіду країн з розвинутою ринковою економікою, використовується для оцінки величини податкового навантаження на економіку і розраховується у відсотках до сукупного доходу. Усі податки,

збори (обов'язкові платежі), що сплачуються компанією, її власниками, працівниками та домогосподарствам до бюджетів різних рівнів та цільових фондів, до суми доданої вартості, а також сплата всіх податків і повних продажів продукції на внутрішньому ринку.

У розвинених країнах світу податкові ставки є важливим інструментом досягнення цілей і завдань фінансового регулювання економіки за допомогою методів та інструментів оподаткування, які країни можуть змінювати без зміни всього податкового кодексу. Запроваджуючи диференційовані податкові ставки для окремих категорій платників податків, адміністративно-територіальних одиниць, суб'єктів господарювання, які здійснюють господарську діяльність загальнодержавного значення, держави можуть впливати на показники економічного розвитку.

У країнах з розвинутою ринковою економікою залишаються такі інструменти, як податкові стимули для реалізації державної податкової політики. Держави встановлюють ці програми, коли вони зацікавлені в розвитку бізнесу та бажають стимулювати/не стимулювати певні види економічної діяльності чи регіональний прогрес, або збільшувати чи зменшувати рівень доходів окремих платників податків.

Коли державні органи надають податкові пільги, часто використовуються такі критерії, як тип власності. У багатьох країнах компанії державного сектора економіки звільняються від сплати податків на майно та користуються пільгами з податку на прибуток.

Для забезпечення збереження високого рівня податкових надходжень до бюджетів різних рівнів держава підвищує податкові ставки, а в інших випадках, що, на нашу думку, є більш доцільним, проводить активну роботу з упорядкування податкових пільг.

З метою стимулювання інвестиційної активності в багатьох країнах із розвинутою ринковою економікою прибуток, що капіталізується в інвестиції, пільгується за допомогою податків.

Впливовим інструментом фінансового регулювання економіки шляхом зміни податкової політики є формування податкової бази, від якої залежить податковий обов'язок різних категорій платників податків. Змінюючи базу оподаткування, уряди країн з розвинутою ринковою економікою можуть створювати додаткові стимули для розширення виробництва або, навпаки, обмежувати інвестиційну активність і сповільнювати темпи розвитку виробництва, стимулюючи або сприяючи тим самим економічному зростанню.

Загальноприйнятою практикою забезпечення економічного зростання в країнах з розвинутою ринковою економікою є розробка довгострокових планів економічного та соціального розвитку, які узгоджуються з довгостроковими пріоритетами податкової політики. Аналіз зарубіжного досвіду показує, що податкова політика розвинених країн має такі особливості:

- аналіз методів та інструментів, які можуть бути включені в процес реформ;
- аналіз вихідних умов для початку податкової реформи;
- прийняття управлінських рішень щодо коригування національної податкової політики з урахуванням специфіки бізнесу країни та унікальних економічних умов.

Характерною рисою податкових систем розвинутих країн є те, що вони формуються на основі «концепції функціональних фінансів», заснованої на науковій роботі Дж. М. Кейнсом, якщо завдання забезпечення достатності дохідної частини бюджету забезпечується не за рахунок збільшення податкового тягаря, а за рахунок пільгового розширення податкової бази та скорочення державних витрат; за рахунок зниження податків.

Вивчення досвіду податкового регулювання економіки в розвинених країнах з ринковою економікою дало змогу визначити особливості їхніх податкових систем.

У Великобританії найстаріша та найстабільніша податкова система, яка поділена на два рівні та включає національні та місцеві податки. Податок на прибуток країни відіграє найбільшу роль серед національних податків, і його надходження однозначно складають дві третини бюджету королівства. Тому податок з підприємств відіграє підпорядковану роль. Оподаткування національного доходу здійснюється за диференційованими ставками 20%, 25% і 40%, що визначаються з урахуванням сімейного та матеріального становища платника податку. Крім того, інші життєві обставини платника податків також перевіряються та враховуються під час надання податкових пільг або знижок, таким чином запобігаючи великій різниці в доходах.

Корпоративне оподаткування встановлено за фіксованою ставкою 33%, що значно нижче ставки 52%, яка діяла понад десять років тому, сприяючи розвитку бізнесу [23].

Основним джерелом доходу домогосподарств є спадщина, а податок на спадщину є важливим джерелом поповнення бюджету. Податок на спадщину не сплачується з маєтків, вартість яких становить менше 150 000 фунтів стерлінгів, але спадщина, що перевищує цю суму, оподатковується за ставкою 40%. Отже, у податковій системі Великої Британії закладено механізм запобігання невиннованому збагаченню громадян і стимулювання їхньої активної участі в суспільному виробництві. Окремо сплачуються платежі із соціального страхування зі ставками, що різняться з урахуванням рівня доходів - від 2% до 9% [24].

Податок на додану вартість є основним непрямим податком, становлячи близько 17% доходів бюджету Сполученого Королівства, і він фактично є другим за значенням податком після податку на доходи фізичних осіб.

У сфері оподаткування на місцевому рівні Велика Британія характеризується істотними відмінностями за регіонами. Місцевими податками оподатковується нерухоме майно, у тому числі земля [25].

Податкова система Німеччини та податкові системи вищезазначених країн характеризуються орієнтацією на оптимальний розподіл податкового

тягання між виробниками та споживачами, забезпечення соціальної справедливості та захисту внутрішнього виробництва. Система федеральних адміністративних територій (федеральних, кантональних, муніципальних) Німеччини визначає структуру податкової системи, яка передбачає рівномірний розподіл податкових надходжень між різними бюджетами. Внаслідок концентрації основних доходів на федеральному рівні та диференціації земель Німеччини деякі кошти мають бути перерозподілені від багатших до бідніших регіонів.

Основним джерелом формування доходів бюджету в Німеччині є податок на доходи фізичних осіб, який стягується за диференційованою ставкою, що коливається від 19% до 53%. При визначенні ставки податку враховуються різні життєві обставини платника, згідно з якими виділяють шість податкових класів. За соціальними відрахуваннями від фонду оплати праці встановлено ставку - 6,8%, при цьому сплата розподіляється рівномірно між роботодавцем і працівниками.

Основою доходів бюджетів місцевого рівня в Німеччині є промислові податки, що сплачуються юридичними та фізичними особами, які ведуть промислову й торговельну діяльність, а також податок на майно і на землю. Таким чином, податкова система Німеччини характеризується такими тенденціями: зниження податкового тиску на прибуток, використання податкових пільг з метою стимулювання НТП і підприємницької діяльності, особливо у сфері малого бізнесу. Податкові перетворення в останні роки були спрямовані на організацію податкового середовища, сприятливого для товаровиробників Німеччини [26].

Податкову систему США, що включає три рівні, також можна вважати розвиненою. У ній близько 70 % податкових доходів мобілізуються у федеральному бюджеті. Проте, з урахуванням того, що 70-90 % соціальних витрат фінансують за рахунок місцевих бюджетів, величина місцевих податків і податків у штатах залишається на досить високому рівні.

Як і в інших розвинених країнах, у податковій системі США найважливішу роль відіграє податок на доходи фізичних осіб, що стягується за прогресивними ставками, встановлюваними залежно від величини одержуваного доходу у розмірі 11 %, 15 %, 28 % і 38,5 %. Для забезпечення достатнього життєвого рівня громадян та з метою зменшення кількості ухилень від сплати податків останнім часом значно зріс рівень неоподатковуваного мінімуму та зменшено граничну податкову ставку [27].

На паритетних засадах між роботодавцями та найманими працівниками розподіляються наступні за значенням у федеральному бюджеті виплати із соціального страхування, розмір яких останніми роками збільшується, що зумовлено необхідністю фінансового забезпечення реалізації більшої кількості соціальних програм.

З метою запобігання невинуватеному збагаченню внаслідок отримання спадщини у вигляді доходу, оподаткування здійснюється за прогресивною ставкою від 18% до 50%, причому існує неоподатковуваний мінімум на рівні 10 тис. дол. США.

Третій за значимістю податок у федеральний бюджет, ставка податку на прибуток корпорацій (компаній), має тенденцію до зниження з часом. Цей показник знизився з 46% у 1986 році до 30,6% у 2016 році. Незважаючи на поступове збільшення прибутків транснаціональних корпорацій США, податковий тягар на прибуток поступово зменшується, що свідчить про те, що уряд США обмежує прагнення представників США до розширення. Стимулювалася діяльність великих міжнародних компаній. Для цілей оподаткування США це перші 50 000 доларів Ставка податку на прибуток - 15% від наступних 250 000 доларів. Призи понад 250 000 доларів США обкладаються податком у розмірі 25%. Податки повинні сплачуватися за найвищою ставкою в Сполучених Штатах, що може відображати зусилля уряду заохочувати розвиток малого бізнесу.

Крім того, у США поширене використання прискорених норм амортизації, що разом із певними податковими пільгами сприяє науково-технічному прогресу [28].

На відміну від інших країн з розвиненою ринковою економікою, податки з продажу в США не надходять до федерального бюджету, а складають основу дохідної частини місцевих бюджетів штатів. Органи державної влади наділені широкими повноваженнями у сфері оподаткування та мають значний вплив на розвиток економічних і соціальних процесів у США. На додаток до федерального податку на прибуток, подібні податки введені в 44 штатах, а доходи надходять до бюджетів штатів. Також, в окремих штатах стягуються власні податки на прибуток корпорацій, податок із продажів і на ділову активність. Важливим дохідним джерелом місцевих бюджетів виступає податок на майно. Проте, за досить міцної фінансової бази муніципалітетів, досягти збалансованості місцевих бюджетів вдається за рахунок субсидій, дотацій, субвенцій федеральної бюджетної системи.

Таким чином, американська система оподаткування позитивно впливає на розвиток бізнесу, особливо малого, подолання безробіття та зростання доходів населення. Помітні успіхи уряду в забезпеченні однакового розвитку різних за рівнем економічного потенціалу штатів.

Підбиваючи підсумок вищесказаного, можна зробити висновок про те, що для переважної кількості 14 країн з розвиненою ринковою економікою характерне зниження податкового тиску на прибуток корпорацій. Ставки цього податку в Іспанії, Данії, Швеції, Австрії та Ірландії зменшилися майже на 1/3. Послаблення податкового навантаження на прибуток корпорацій спостерігається у США, Японії, Канаді тощо. Податки є ефективним інструментом стимулювання діяльності господарюючих суб'єктів, формування оптимальної структури економіки країни, що позитивно впливає на економічний розвиток різних територій.

Постсоціалістичні країни, під час переходу від тоталітарної адміністративно-командної економіки, використовували досвід країн із

розвиненою ринковою економікою при побудові ліберальних і демократичних податкових систем. Для побудови ефективних податкових систем у зазначених державах слід врахувати досвід країн з розвиненою ринковою економікою в частині законодавчої рівності всіх платників, унеможливлення податкової дискримінації та дотримання принципу податкової нейтральності, а також збереження стійкості податкової системи, законодавчого визначення податкових пільг та преференцій для певного кола платників, унеможливлення зворотної дії податкового законодавства, введення відповідальності за порушення податкового законодавства та дотримання принципу «зворотної дії» податкового законодавства.

Дотримання певних принципів забезпечить успіх проведення податкових реформ. Успіхи в проведенні ринкових перетворень у таких постсоціалістичних країнах, як Угорщина, Польща, Чехія, Словенія, Румунія, республіки колишньої Югославії, пов'язують, насамперед, з успішним проведенням податкового реформування.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

3.1. Легалізація тіньової економіки та боротьба із злочинністю

Глобалізація світових економічних процесів та інтеграція України в європейський економічний простір ставлять нові вимоги до економіки в країні, вимагають проведення відповідних економічних, політичних та соціальних реформ, перегляду та вдосконалення чинного законодавства, вирішення проблем на ринках капіталу, праці та вдосконалення чинного законодавства, вирішення проблем на ринках капіталу та праці, їх детінізації та скорочення неформального сектору економіки, розробки нових механізмів державного регулювання та боротьби з корупцією, запровадження послідовної та збалансованої зовнішньої торгівлі, покращення міжнародного співробітництва з урядовими та неурядовими організаціями, а також зниження рівня бідності та забезпечення соціального захисту і якості життя населення.

Сучасні посттрансформаційні та інтеграційні процеси, що відбуваються в економіці України, провокують кризові явища в економічній, політичній, соціальній та інших сферах і становлять ризики та загрози для модернізації економіки. Крім того, необхідно враховувати той факт, що світова економіка, на яку здійснюється безпосередній вплив, має дуальну структуру, яка проявляється у легальній та нелегальній світовій економіці. Основними структурними складовими легального сектору є: торгівля легальними товарами; легальна міграція робочої сили; легальний рух сировинних та інформаційних ресурсів, капітальних активів. Нелегальний сектор світової економіки характеризується контрабандою, нелегальною міграцією та торгівлею людьми; контрабанда сировини; міжнародне «відмивання» грошей; економічне шпигунство і торгове «піратство».

Водночас, поряд з низкою переваг з точки зору європейської інтеграції, варто зазначити, що глобалізація провокує несправедливий перерозподіл благ між високорозвиненими країнами та країнами, що розвиваються. У такій площині у світовій економіці починають виникати значні диспропорції у світовій економіці, які в подальшому стають передумовою виникнення глобальної фінансово-економічної кризи, і, як наслідок, виникнення таких явищ, як тіньова економіка, організована злочинність, корупційна та екологічна злочинність, контрабанда, тероризм, відмивання грошей, отриманих злочинним шляхом, нелегальна міграція.

З огляду на таку суперечливу ситуацію, значна увага має бути приділена побудові ефективного антикорупційного законодавства в Україні, зокрема, в частині встановлення відповідальності за ці злочини. Чинні нормативно-правові акти України, зокрема Кримінальний кодекс, передбачають досить сувору відповідальність за вчинення злочинів, пов'язаних з протиправною діяльністю та корупційними зловживаннями (табл. 3.1 у додатку Б).

Правовий аналіз кримінального законодавства свідчить про те, що в Україні посилено відповідальність за корупційні зловживання та обмеження, що накладаються на осіб, які їх вчинили, а також їх амністія чи помилування.

Крім того, було створено Національне антикорупційне бюро України, яке в межах своєї компетенції безпосередньо розслідує корупційні зловживання. Однак, необхідно констатувати той факт, що цього недостатньо і необхідно уніфікувати з унеможливленням подвійного тлумачення антикорупційного та процесуального законодавства, а також удосконалити роботу органів досудового розслідування та суду.

Незважаючи на цілу низку об'єктивних чинників тінізації економіки та небажання держави виконувати свої соціальні функції, зважаючи на надмірне державне регулювання економіки, високий рівень безробіття тіньової зайнятості та нелегальних доходів (виплата заробітної плати в конвертах), а також те, що зростання рівня корупції зменшує доходи населення, а скоріше

перерозподіляє їх на користь невеликої частки суспільства, стримує економічне зростання та гальмує соціально-економічний розвиток [30, с. 69].

Зазначимо, що глобалізація створює можливості для ескалації процесів тінізації економіки. За результатами Інституту прикладних економічних досліджень Тюбінгенського університету (Німеччина) (IAW) [31], у 2023 році тіньова економіка в основних країнах світу становила від 5,4% ВВП у США до 21,5% ВВП у Греції (19,8%) та Іспанії (17,2%), існує Досить низький рівень тінізації спостерігається в Норвегії (12,2%), Німеччині (10,4%), Канаді (9,8%), Австралії та Великій Британії (9,4%), а також Великобританії (9,4%), Японії (8,6%), Нідерландах (8,4%), а також низький рівень у Швейцарії (6,0%).

Оцінка рівня тіньової економіки в Україні здійснюється на основі Методичних рекомендацій щодо обчислення рівня тіньової економіки, затверджених наказом Міністерства економіки України від економіки України від 10 лютого 2009 року № 123 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня тіньової економіки» [31] та передбачає визначення рівня тіньової економіки за кількома методиками, кожна з яких постійно вдосконалюється.

Динаміка інтегрального показника рівня тіньової економіки в Україні (у % до офіційного ВВП) і темпів приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до попереднього року) протягом 2018-2023 років наведено на рис.3.1.

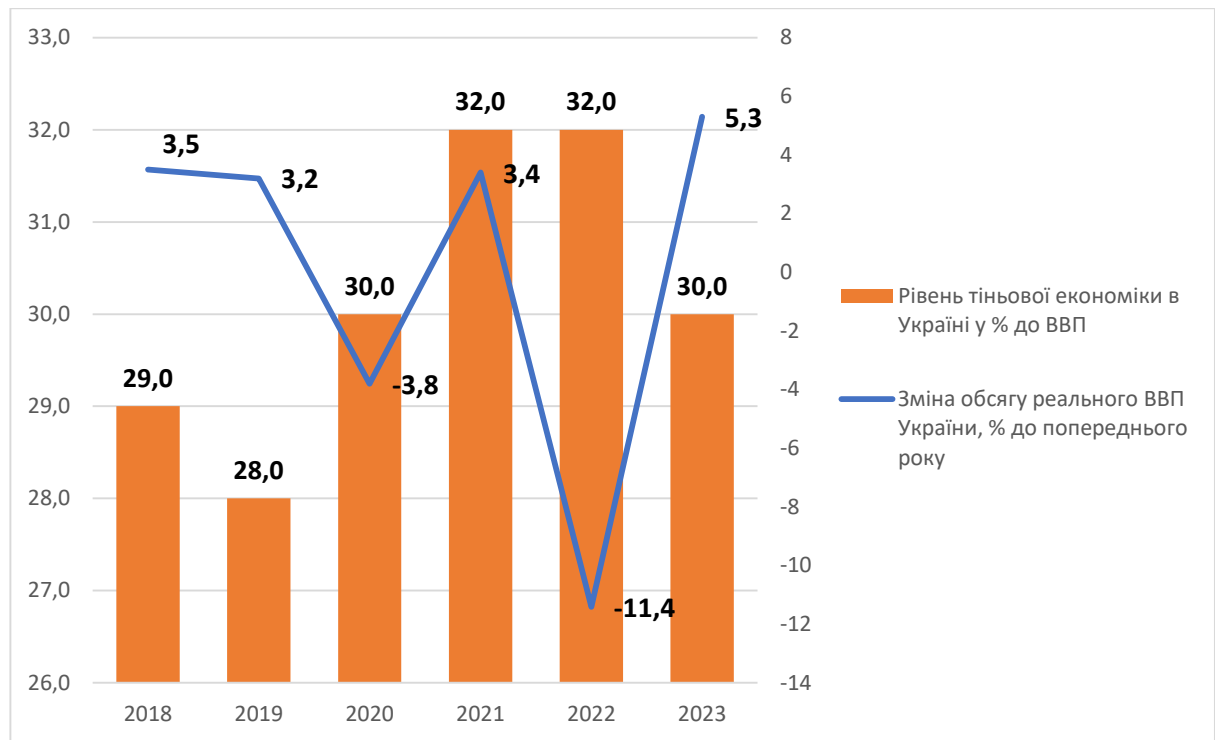

Рис.3.1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % до офіційного ВВП) і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до попереднього року)

Джерело: розрахунки Мінекономіки

Важливою складовою в структурі тіньової економіки є тіньова зайнятість. За даними Державної служби зайнятості України [32], у 2016 році кількість зайнятого населення становила 16 млн 100 тис. осіб, а кількість безробітних - 1 млн 800 тис. осіб. Рівень безробіття (за методологією МОП) у цей період становив 9,3% (у країнах ЄС в середньому 9,1 - 9,9%) [33]. І лише 64,6% зайнятих були соціально застраховані, а решта перебували поза межами трудового законодавства [34]. У 2023 році рівень зайнятості становив 55,7%, а рівень безробіття сягнув 18,3% [34].

Водночас дослідження Європейського фонду поліпшення умов життя та праці свідчить, що у січні 2024 році найнижча заробітна плата в країнах ЄС була зафіксована в Болгарії (477 євро) та Словенії (1254 євро), а найвища - в Люксембурзі (2571 євро). На сьогодні мінімальна заробітна плата в Україні була встановлена на рівні 200 євро (8000 грн) [34], що підтверджує гіпотезу про те, що країна є однією з найбідніших у світі (80% населення перебуває за

межею бідності), а в міжнародних рейтингах займає позиції поряд з Конго, Зімбабве та Ліберією.

Таким чином, значні диспропорції між високою вартістю життя в країні та низькими доходами населення провокують нові соціально-економічні проблеми, такі як (1) неформальна (тіньова) зайнятість; (2) приховування прибутків та ухилення від сплати податків; (3) корумпованість усіх гілок влади; (4) фінансове шахрайство; (5) кримінальні злочини (рейдерство, пограбування, проституція, крадіжки). Рівень тіньової економіки, за даними міжнародних організацій, є індикатором рівня соціально-економічного розвитку країни. У високорозвинених країнах рівень тіньової економіки становить близько 17% ВВП, у країнах з перехідною економікою країнах $\geq 20\%$ ВВП, а в країнах, що розвиваються $\geq 40\%$ ВВП.

Дослідження рівня тінізації економіки України проводиться з урахуванням обсягів неформальної економіки (економічної діяльності домогосподарств); обсягів нелегальної економіки (економічна діяльність суб'єктів господарювання, яка приховується з метою ухилення від оподаткування або без відповідних дозволів та ліцензій) та обсяги кримінальної економіки (економічна діяльність, що загрожує безпеці громадян, суспільства та держави). Однак слід зазначити, що достовірні оцінки рівня тіньової економіки на даному етапі неможливі через повномасштабні військові дії на території нашої країни, окупацію частини територій, відсутність та недосконалість інформаційної бази статистичних розрахунків, ухилення від державної реєстрації, державного контролю та протиправного характеру дій суб'єктів господарювання.

Поступове охоплення України процесами глобалізації світової економіки та її становлення як самостійного суб'єкта міжнародної економічної діяльності дедалі більше зазнає впливу зовнішніх глобальних викликів [35, с. 572]. Тому особливої уваги потребують питання легалізації економіки та протидії корупції, масштаби якої останніми роками досягли критичного рівня. З цією метою забезпечення первинної мотивації з'являється

регуляторне середовище, яке б сприяло веденню законної підприємницької діяльності; зменшення податкового тиску на малий та середній зменшення податкового тиску на малий та середній бізнес; скорочення масштабів нелегальної зайнятості. Необхідно активізувати реалізацію Концепції подолання корупції в Україні, розширити можливості та умови для ведення малого та середнього бізнесу в офіційних та середнього бізнесу в офіційному секторі економіки, запровадити обов'язкове обґрунтування джерел походження готівкового капіталу при придбанні товарів, вартість яких перевищує певну заздалегідь визначену суму (нерухомість, транспортні засоби та предмети розкоші) активізувати зусилля щодо виокремлення окремих прошарків населення - середнього класу в Україні.

3.2. Спрощення податкового адміністрування та зниження податкового тиску

Для громадян різних країн світу сплата податків є однією з найскладніших і трудомістких взаємодій з урядом. Для багатьох урядів підвищення рівня дотримання податкового законодавства та збір достатніх доходів стали необхідністю для фінансування суспільних благ і послуг.

Саме тому податкові служби проводять цифрову трансформацію та автоматизацію своїх систем. Впровадження технологій може сприяти проведенню успішних та стійких податкових реформ, забезпечити належне оподаткування цифрової економіки та зменшити перешкоди для дотримання податкового законодавства. Пандемія вірусу COVID-19, війна в Україні призвели до буму використання цифрової торгівлі, зробили ці зміни особливо актуальними для податкових адміністрацій.

За останнє десятиліття перетворення відбувалися дедалі швидше, оскільки вартість цифрових технологій знизилася, а потужні інструменти для розробки застосунків стали зручнішими. Один із прикладів зниження вартості: Хмарні сховища зараз більш ніж на 50 % дешевші, ніж кілька років тому.

Зростання обсягу великих даних є важливим фактором цього зсуву, оскільки вони дають змогу легко перевіряти інформацію, що підвищує рівень дотримання платниками податків законодавства. Очікується, що за останні 5 років глобальний обсяг даних, які надходять від провайдерів мобільних платежів, електронних касових апаратів, онлайн-майданчиків та інших цифрових джерел, збільшиться майже втричі.

Цифрова трансформація також зумовлена стрімким зростанням електронної комерції, яка, за прогнозами, збільшиться на 24 % з 2020 по 2025 рік, що робить її дедалі важливішою частиною податкової бази [36].

Дедалі ширше використання безготівкових платежів через мобільні телефони та інші пристрої також сприяє змінам. Такі платежі легко перевіряються податковими органами і часто залишають цифровий слід, який може бути підданий аудиту.

Цифровізація полегшує життя влади, полегшуючи адміністративний тягар, що дає чиновникам більше часу, щоб зосередитися на більш важливих видах діяльності. Крім того, вона дає змогу спростити процедури і знизити навантаження на платників податків. Дослідження показують, що, наприклад, у Південній Кореї цифровізація дала змогу скоротити витрати на дотримання податкового законодавства на 19 % за період 2011-2016 років.

Враховуючи ці зміни, оподаткування в майбутньому, ймовірно, виглядатиме зовсім інакше (рис. 3.2.).

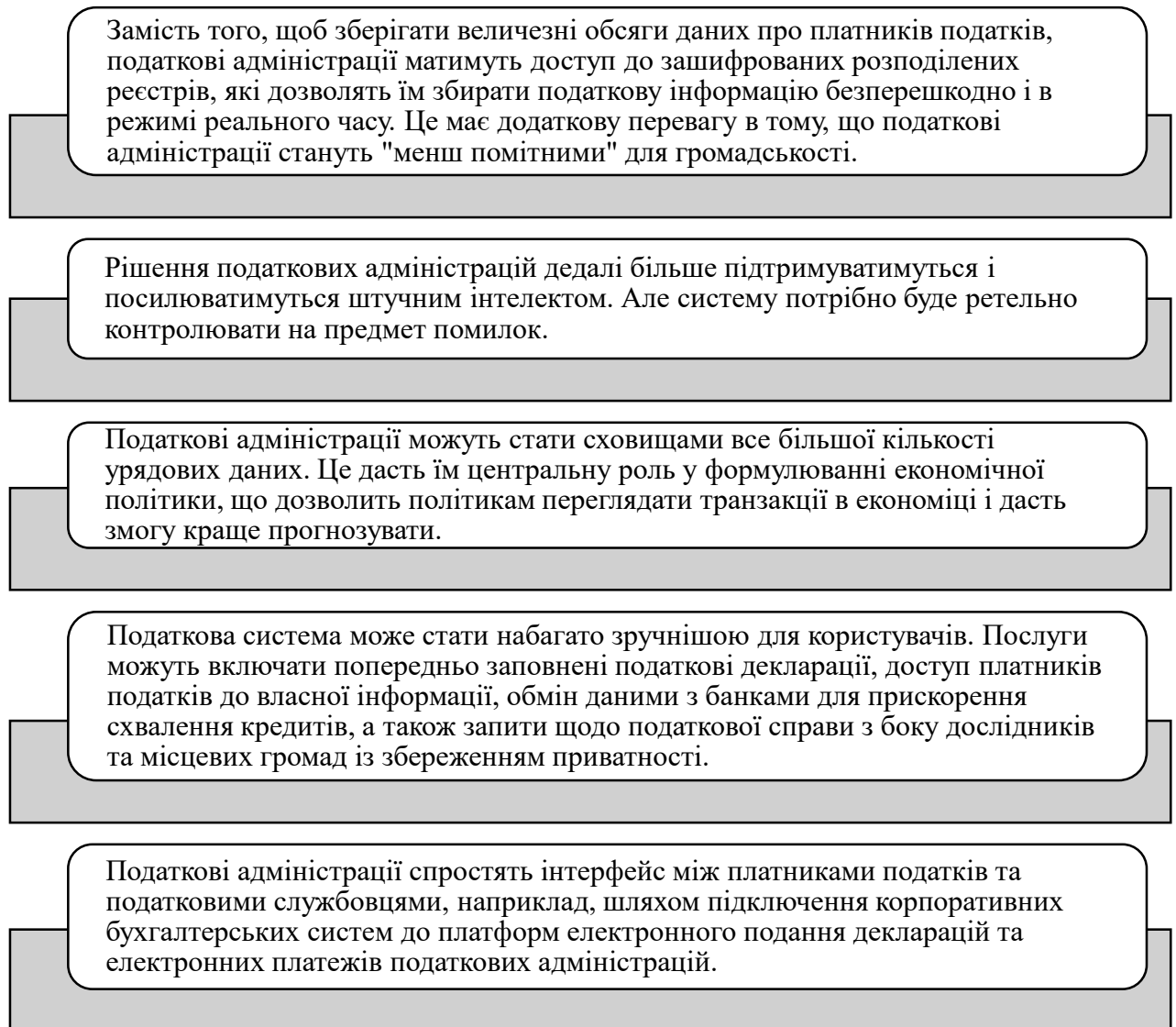

Рис. 3.2. Позитивні зміни у податковому адмініструванні за рахунок цифровізації [36]

Щоб досягти бажаного результату, цифровізація податкових систем повинна залучити широку коаліцію зацікавлених сторін для проведення необхідних правових реформ і забезпечення фінансування.

Зміни також мають бути спрямовані на створення цінності шляхом спрощення процедур і постійного залучення платників податків до екосистеми електронного подання звітності, електронних платежів та електронного документообігу. Цінність може бути досягнута за рахунок зменшення витрат на дотримання законодавства, підвищення податкової визначеності та підвищення рівня дотримання законодавства.

Крім того, реформа має бути спрямована на зміну культури - від управління процесами до управління даними, а адміністрації повинні зосередитися на отриманні правильних даних. Одна юрисдикція з високим рівнем доходів повідомила нам, що у 15% їхніх досьє платників податків є помилки і що 98% декларацій можна було б попередньо заповнити за допомогою даних, отриманих лише з банків.

Нарешті, податкові адміністрації повинні розробити масштабовані та інтероперабельні системи, які можна використовувати в різних департаментах, у штаб-квартирі та на місцях.

Цей процес може бути громіздким, але, надаючи фінансову та технічну допомогу, Світовий банк уже підтримує зусилля адміністрацій з автоматизації та діджиталізації в десятках країн, що принесло користь як урядам, так і громадянам.

У вересні 2022 року економічна дорадча група Адміністрації президента запропонувала низку змін до податкової системи України «Податкова реформа 10-10-10». Нова податкова модель передбачає зниження ставок податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), корпоративного податку та податку на додану вартість (ПДВ) до 10% [37].

Основна мета цієї реформи – зменшити податкове навантаження на бізнес та громадян, тим самим вплинувши на економічне зростання, збільшення інвестицій та створення нових робочих місць. Економічна консультативна група, яка запропонувала цю реформу, вважає, що вона допоможе зробити податкову систему прозорішою та простішою. І хоча це поки що лише пропозиція, вона вже викликає дискусії та дебати, які можуть призвести до важливих змін у майбутньому.

У березні цього року була запропонована реформа «Все по 10», яка пожвавила жваві дискусії про необхідність податкової реформи. Деякі експерти стверджують, що нові реформи можуть призвести до зменшення доходів держави, що може негативно позначитися на розвитку економіки та соціальних програмах.

На рис. 3.3 наведено основні зміни, які відбудуться в системі оподаткування України після запровадження даної реформи.

Показник	Що діє на сьогодні	Що обіцяє реформа
Кількість загальнодержавних податків та зборів	7 загальнодержавних податки (податок на прибуток, акцизний податок, ПДВ, рента, ПДФО, екологічний податок, мито)	Загальнодержавні податки: податок на виведений капітал, податок на додану вартість, податок на доходи фізичних осіб, екологічний податок, рента, мито. Місцеві податки: податок на майно, єдиний податок, туристичний збір
Кількість місцевих податків та зборів	3 місцевих податки та зборів (податок на майно, у тому числі транспортний податок та плата за землю, єдиний податок, туристичний збір)	
Внески з заробітної плати	Єдиний соціальний внесок	
Тимчасовий збір	Військовий збір – 1,5%	3%
Базові ставки оподаткування	Податок на прибуток підприємств – 18%, ПДФО – 18%, ПДВ – 20%	Податок на виведений капітал -10%, ПДФО - 10%, ПДВ - 10%
Пільги та знижені ставки податку	Знижені (пільгові) ставки та звільнення від оподаткування	Скасування всіх пільг

Рис. 3.3 Основні зміни у ході запровадження податкової реформи «10-10-10» [38]

Одним із найпомітніших нововведень є запровадження нового виду податку – податку на виведений капітал. Основна відмінність від податку на прибуток полягає в тому, що за ставкою 10% оподатковуються лише ресурси, які компанія витягує з валових продажів у вигляді дивідендів від своєї господарської діяльності. На відміну від податку на виведений капітал, податок на прибуток сплачується з різниці між доходом і витратами. Податок на виведений капітал є дещо новим для України і зараз активно тестується жителями міста Дія, які вже знають усі переваги та недоліки.

Що стосується ПДВ, то ініціатори реформи пропонують, окрім зниження податку на майно, створити спеціальний рахунок, на який повертатимуть кошти підприємцям. Крім того, якщо відшкодування затримується, на суму, несплачену до встановленого терміну, буде нараховано відсотки.

Єдиний соціальний внесок скасовується. Однією з головних причин такого рішення є те, що всі громадяни можуть самі вирішити, скільки вони хочуть відкладати на пенсію та чи хочуть вони відкладати в державних чи приватних фондах.

Як відомо, Пенсійний фонд України є дотаційною установою і потребує додаткових коштів з державного бюджету. Більшість грошей, що надходять до ЄСВ, надходить із зарплат державних службовців, але компанії зазвичай наймають працівників за мінімальну зарплату, щоб зменшити свої податкові зобов'язання. Тому автори нової реформи пропонують поєднати ПДФО з єдиним соціальним внеском і запровадити лише 10% ставку податку на доходи фізичних осіб.

На наступному рис. 3.4 наведено основні переваги та недоліки запровадження даної податкової реформи.

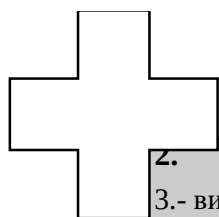
	2. Переваги: 3.- виведення з тіні значних обсягів економіки. Це пояснюється окремими чинниками фінансування "тіньової" економіки, адже вона також потребує витрат. 4.- зниження рівня податків поступово призведе до збільшення самої бази оподаткування. 5.- зменшення податків вивільняє обігові кошти, що дасть змогу покращити фінансовий стан підприємства та (як приклад) збільшити заробітну плату.	Ризики: - затримка фінансування соціальних виплат населенню (пенсії, допомога багатодітним сім'ям, інші види допомог та виплат населенню); - скорочення витрат на утримання працівників бюджетної сфери (невиплата надбавок та премій, затримка фінансування господарських витрат); - скорочення штату бюджетних установ; - скорочення компенсаційних витрат на оплату ЖКГ та інше.
---	---	---

Рис. 3.4. Переваги та недоліки впровадження податкової реформи «10-10-10» [38]

І на завершення наведемо на наступному рис.3.5. очікувані ефекти від запровадження податкової реформи «10-10-10».

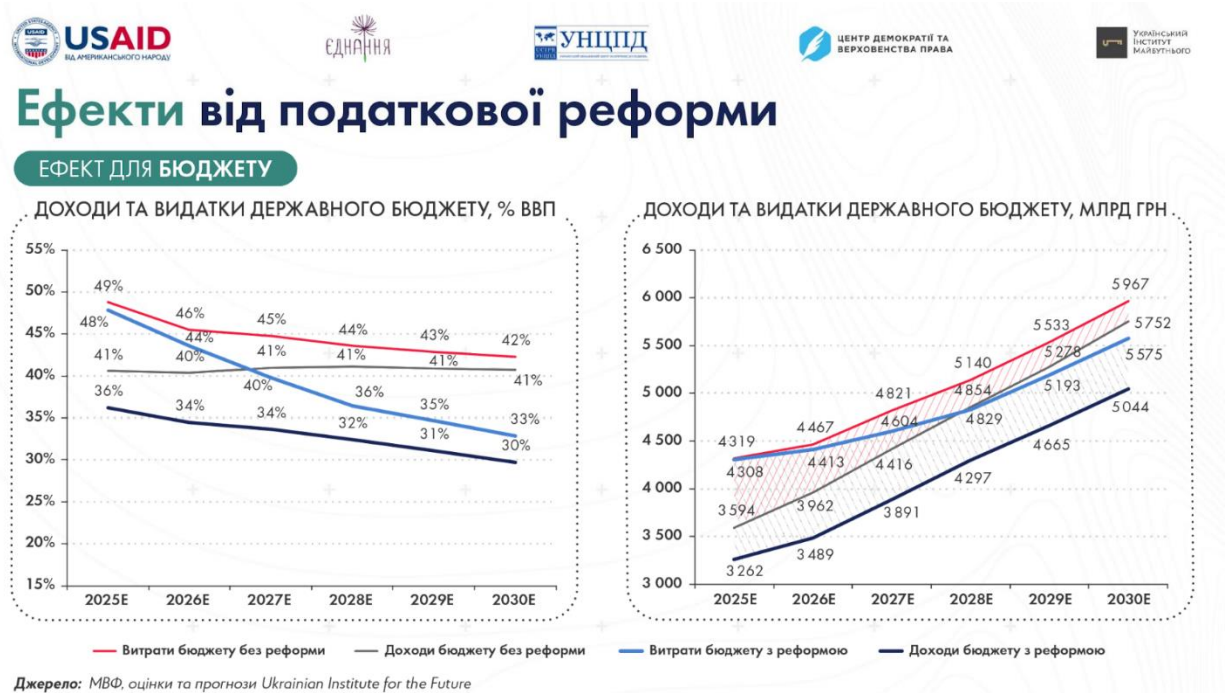

Рис. 3.5. Очікувані ефекти від запровадження податкової реформи «10-10-10» [37]

Такий радикальний підхід є спробою усунути корінні причини наших економічних невдач.

Економісти розрізняють три складові економічного зростання: капітал, людські ресурси та технології. Існують великі проблеми з першими двома елементами, перш ніж ми дійдемо до третього елемента.

Щодо капіталу, то, наприклад, ще до війни з держави було вилучено 19 мільярдів гривень. А зараз у нас немає фондового ринку, внутрішнього джерела накопичення капіталу, і банківська система в основному націлена на купівлю депозитних сертифікатів, а не на кредитування підприємств, тому вона не підтримує цю функцію. Єдиним джерелом фінансування компанії є її власний прибуток. Більша частина якого вираховується як податок.

3.3. Забезпечення прозорості та громадського контролю

Без активної участі інститутів громадянського суспільства у розробці податкової політики та ефективної взаємодії податкових органів з громадськістю не матиме змоги виконувати покладені на неї функції Державна фіскальна служба України, зокрема:

- державна податкова політика та політика у сфері державної митної справи, державна політика у сфері боротьби зі злочинністю у сфері застосування податкового та митного законодавства, здійснення адміністрування доходів у межах повноважень, встановлених законом, податків і зборів та інших платежів;

- внесення пропозицій Міністру фінансів щодо забезпечення реалізації державної податкової політики, державної політики у сфері державної митної справи, державної політики у сфері боротьби зі злочинністю щодо застосування податкового та митного законодавства, державної політики у сфері контролю за виробництвом і розповсюдженням спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, державної політики з адміністрування єдиного податку, єдиного соціального внеску тощо;

- розробка форматів податкових декларацій (розрахунків), звітів та інших документів;

- здійснює контроль за справлянням податків і зборів, митних зборів та інших платежів єдиного внеску, забезпечуючи контроль за їх нарахуванням та своєчасністю, достовірністю та повнотою їх сплати до бюджету та відповідних позабюджетних фондів;

- своєчасність подання та звітності платниками податків про збори фізичних осіб, своєчасність, достовірність та повнота нарахування та сплати податків і зборів, контроль зборів з фізичних осіб, митних та інших платежів.

- здійснення контролю за дотриманням податкового та митного законодавства, законів про трансфертне ціноутворення, законів про адміністрування єдиних зборів та інших законів;

- платники податків та фізичні особи, особи, які здійснюють торгівлю товарами, що підлягають митному контролю, облік об'єктів оподаткування та пов'язаних з податком;

- веде облік податків і зборів і платежів;

- запровадження диференціації платників податків тощо.

Ефективна взаємодія між ДФС України та інститутами громадянського суспільства базується на використанні різноманітних форм громадського контролю, зокрема: публічний аудит, чинне нормативне законодавство та громадський моніторинг антикорупційного законодавства.

Громадський контроль за діяльністю податкових органів та їх працівників, у тому числі спостереження громадськими організаціями за діяльністю ДФС України, її територіальних органів, посадових осіб та персоналу з метою прийняття якісних рішень на місцях є безперервним процесом [35]. Управління податковими платежами, оцінка дотримання працівниками дисципліни та законності, визначення ризиків порушення прав та інтересів платників податків, створення пропозицій щодо оптимізації діяльності ДФС України тощо.

Основні завдання державного управління вивчення та аналіз громадської думки щодо діяльності ДФС України та результатів податкової реформи, удосконалення нормативно-правової бази для розвитку вітчизняної податкової системи, забезпечення своєчасного реагування податкових органів. Контроль органів влади за пропозиціями інститутів громадянського суспільства, оцінка ефективності діяльності ДФС, забезпечення прозорості та відкритості ДФС України для громадськості, запобігання корупції, налагодження зворотного зв'язку та взаємодії між інститутами громадянського суспільства ДФС тощо.

Громадський контроль за діяльністю ДФС України здійснюють різні органи громадянського суспільства, діяльність яких регулюється чинним законодавством України, а саме громадські організації, аналітичні центри, моніторингові ради, профспілки, політичні організації, політичні партії, громадські ради, засоби масової інформації тощо.

Наразі ДФС плідно співпрацює з Національною спілкою журналістів України, Асоціацією бізнесменів і підприємців України, Асоціацією платників податків України тощо.

Асоціація платників податків України (АППУ) є добровільним, неприбутковим, неполітичним громадським органом усіх громадян України, заснованим на добровільності та єдності інтересів для спільної реалізації прав і свобод. Маючи на меті право представляти та захищати економічні, соціальні та інші інтереси платників податків на місцевому, регіональному, галузевому та загальноукраїнському рівнях, а також координувати та інтегрувати дії її членів.

ВИСНОВКИ

У даній дипломній роботі нами було розглянуто питання «Податкова система України. Механізм державного регулювання та напрями його удосконалення». В результаті проведеного дослідження можна сформулювати наступні висновки:

1. Податкова система являє собою складну багаторівневу структуру. Кількість елементів податкової системи залежить від рівня розвитку економічної системи в державі: що нижчий рівень розвитку економіки, то більше елементів включає податкова система. В українській системі оподаткування основними елементами виступають платник податку, об'єкт оподаткування. Ставка податку тощо. Всі вони визначені у ст. 7 Податкового кодексу України.

2. Науковий підхід до побудови раціональної податкової системи вимагає, по-перше, системного підходу, по-друге, створення фундаментальної основи, по-третє, формування правової основи для реалізації основних принципів оподаткування. Необхідність систематичності полягає в тому, що всі податки повинні бути взаємопов'язані, органічно доповнювати один одного та узгоджуватися із загальною податковою системою та її окремими елементами.

3. Для податкової системи України характерні явища, які свідчать про «системність» відступів нормотворчих органів від положень Конституції України, іншого законодавства та логічних законів існування системи як такої. Така практика змусила бізнес сприймати податкову систему як джерело підвищеної небезпеки та виховала неповагу до податкового закону.

4. Формування відокремленої самостійної податкової системи України почалося ще в рамках колишнього СРСР. У 1991 р. Верховна Рада УРСР ухвалила Закон України «Про систему оподаткування». У 1997 р. була проведена реорганізація, яка потребувала створення та застосування Податкового кодексу України. До 2011 р. до складу податкової системи України входили 42 платежі: 28 загальнодержавних і 14 місцевих податків і

зборів. Така велика система податкових платежів вимагала значних матеріальних і часових витрат. Після введення в дію Податкового кодексу України (далі - ПКУ) [5] у 2011 р. було зроблено важливий позитивний крок у напрямі вдосконалення національної податкової системи, а саме: скорочено кількість податків і зборів, показник витрат часу на дотримання податкового законодавства було знижено майже вдвічі.

5. Держава, виступаючи публічно-правовим утворенням, наділена всіма ознаками владного суб'єкта, володіє монополією на примус. Відповідно вона має низку властивостей, які відображають її природу. Однією з них є суверенітет, під яким розуміють верховенство державної влади щодо будь-якої іншої влади всередині країни та її незалежність від будь-якої іншої влади за її межами.

6. Обов'язковість податкових платежів безпосередньо впливає з конституційного обов'язку кожного сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, установлених законом. Зважаючи на цього деякі вчені ототожнюють обов'язковість податків і зборів з їх примусовістю.

7. На сьогодні в Україні діє податкова система, яка за своїм складом і структурою подібна до податкових систем розвинутих європейських країн. Проте, для більшості українців податковий тиск майже у десять разів перевищує податкове навантаження в країнах ЄС. Про що свідчить той факт, що за результатами рейтингу Tax Hells Index 2023 американського фонду «1841» Україна посіла 4 місце поряд із Венесуелою, Аргентиною, Бразилією та Мексикою. Для рейтингу було використано дані 2021 року, тобто до повномасштабної війни.

8. Протягом аналізованого періоду сума податкових надходжень в цілому зросла, а у відсотках щодо загального підсумку зменшилась. Всі зміни мають одне підґрунтя – військові дії на території нашої країни з 24 лютого 2022 року.

9. Значні диспропорції між високою вартістю життя в країні та низькими доходами населення провокують нові соціально-економічні

проблеми, такі як неформальна (тіньова) зайнятість; приховування прибутків та ухилення від сплати податків; корумпованість усіх гілок влади; фінансове шахрайство; кримінальні злочини (рейдерство, пограбування, проституція, крадіжки). Рівень тіньової економіки, за даними міжнародних організацій, є індикатором рівня соціально-економічного розвитку країни. У високорозвинених країнах рівень тіньової економіки становить близько 17% ВВП, у країнах з перехідною економікою країнах $\geq 20\%$ ВВП, а в країнах, що розвиваються $\geq 40\%$ ВВП.

10. Цифровізація полегшує життя влади, полегшуючи адміністративний тягар, що дає чиновникам більше часу, щоб зосередитися на більш важливих видах діяльності. Крім того, вона дає змогу спростити процедури і знизити навантаження на платників податків. Дослідження показують, що, наприклад, у Південній Кореї цифровізація дала змогу скоротити витрати на дотримання податкового законодавства на 19 % за період 2011-2016 років. Щоб досягти бажаного результату, цифровізація податкових систем повинна залучити широку коаліцію зацікавлених сторін для проведення необхідних правових реформ і забезпечення фінансування.

Отже, для вирішення вищезазначених проблем доцільно провести «Податкову реформу 10-10-10», основні аспекти якої було розроблено у вересні 2022 року економічною дорадчою групою Адміністрації президента. Нова податкова модель передбачає зниження ставок податку на доходи фізичних осіб (ПДФО), корпоративного податку та податку на додану вартість (ПДВ) до 10%. Основна мета цієї реформи – зменшити податкове навантаження на бізнес та громадян, тим самим вплинувши на економічне зростання, збільшення інвестицій та створення нових робочих місць. Економічна консультативна група, яка запропонувала цю реформу, вважає, що вона допоможе зробити податкову систему прозорішою та простішою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України № 2142-IX від 24.03.2022. URL: <http://www.golos.com.ua/documents/z-2142-ix.pdf>
2. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України № 2120-IX від 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>
3. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України № 2115-IX від 03.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо особливостей оподаткування та подання звітності у період дії воєнного стану: Закон України № 2118-IX від 03.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2118-20#Text>
5. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1011.47.11&nobreak=1>
6. Пирога І.С. Податкова політика як інструмент забезпечення соціально-економічного розвитку України: теоретико-правові питання: дис... док. юрид. наук. Ужгород, 2019. 428 с.
7. Томнюк Т. Л. Податкова система: навчальний посібник. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
8. Децентралізація в Україні URL: <http://decentralization.gov.ua/>
9. Зміни в оподаткуванні під час воєнного стану та їх вплив на бюджети громад. URL: <https://auc.org.ua/novyna/zminy-v-opodatkuvanni-pid-chas-voyennogo-stanu-ta-yih-vplyv-na-byudzhety-gromad>
10. Оподаткування під час воєнного стану. URL: <https://eba.com.ua/opodatkuvannya-pid-chas-voyennogo-stanu/>

11. Янжул І. І. Основни фінансової науки: вчення про державні доходи / І. І. Янжул. І. І. Янжул. - 3.: Устав, 2022. - 555 с.
12. Податкове право: підручник / Під ред. С. Г. Пепеляєва. Г. Пепеляєва. - К.: Юрист, 2019. - 591 с.
13. Кустова М. В., Ногіна О. А., Шевельова Н. А. Податкове право України. Загальна частина: підручник / відв. ред. Н. А. Шевельова. - К.: Юрист, 2021. - 418 с.
14. Тихомиров Ю. А. Теорія компетенції / Ю. А. Тихомиров. - К.: Юрінформцентр, 2021. - 355 с.
15. Тихомиров Ю. А. Публічне право / Ю. А. Тихомиров: підручник. – К., 2018. - 496 с.
16. Коркунов М. М. Лекції із загальної теорії права / М. М. Коркунов. - Ж.: Юрид. центр Прес, 2013. - 430 с.
17. Крохіна, Ю. А. Юридичний конфлікт у фінансовій сфері: причини, сутність і процедури подолання / Ю. А. Крохіна // Журнал українського права. - 2020. - № 9. - С. 68-72.
18. Податкове право України: навчальний посібник для вузів / відв. ред. д-р юрид. наук, проф. Ю. А. Крохіна. - К., 2020. - 656 с.
19. Кучеров, І. І. Податкове право України / І. І. Кучеров: курс лекцій. - К.: Юрінфор, 2016. - 448 с.
20. Доходи державного бюджету України за 2018 – 2023 роки. Open Budget. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes?view=bi>
21. Україну віднесено до списку країн з найбільш токсичними податковими системами. URL: <https://news.dtkt.ua/taxation/common/86782-ukrayinu-vidneseno-do-spisku-krayin-z-naibils-toksicnimi-podatkovimi-sistemami>
22. Крючкова Н.М. Податкова політика в системі макроекономічного регулювання / Н.М. Крючкова // Одеса: Астропринт, 2011 - 174 с.
22. Колягін Д.В. Аналіз державного регулювання сучасної економіки Франції та Великої Британії /Д.В. Колягін // Вісті ІГЕА. 2016. - № 3(77). - С. 123-125.

23. Об'єднані сторінки європейських країн: URL: <http://europa.eu.int/eur-lex/>
24. Алікберова А.М. Податкове регулювання банківської діяльності та шляхи його вдосконалення : дис.... канд. економ, наук / Алікберова А. М. - Махачкала : Дагестан, держ. ун-т, 2012. - 182 с.
25. Крючкова Н.М. Дієвість податкової політики в рамках регулювання економічного зростання / Н.М. Крючкова : збірник наукових праць Четвертої міжнародної науково практичної конференції «Evropska veda – 2018». - Прага, 2018. С. 24-26.
26. Князєв В.Г. Оподаткування в США / В.Г. Князєв // Фінанси. - 2021. - № 8. - С. 49-58.
27. Ракітов М.Г. Податки та оподаткування в США / М.Г. Ракітов // Податковий вісник.-2021,- №4. -С. 16-21.
28. Закон України «Про засади запобігання та протидії корупції» // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 40. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.
29. Кримінальний кодекс України, із змінами від 11 січня 2019 року // Господарське право та процес. 019. 15 січня. URL: https://protocol.ua/ru/zmini_do_kriminalnogo_kodeksuukraini_vid_11_svchnya_2_019_roku_porivnyalna_tablitsya.
30. Вінічук М. В. Соціальна складова економічної безпеки України : монографія / М. В. Вінічук ; за наук. ред. Я. А. Гончарука, М. І. Флейчук. - Львів : Ліга-прес, 2016. — 168 с.
31. Where Shadow Economies Are Well Established. Forbes. - 2032. - URL: https://blogs-images.forbes.com/niallmccarthy/files/2017/02/20170208_Shadow_Economies.
32. Офіційний сайт Державної служби зайнятості URL: <http://www.dcz.gov.ua>.
33. Official Web page. World Bank. - URL: <http://www.worldbank.org>.

34. Офіційний сайт Державної служби статистики України URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
35. Флейчук М. І. Легалізація економіки та протидія корупції в системі економічної безпеки: теоретичні основи та стратегічні пріоритети в умовах глобалізації : монографія / М. І. Флейчук. — Львів : Ахілл, 2008. — 660 с.
36. MARCELLO ESTEVÃO Why tax administrations are embracing digital transformation. URL: <https://blogs.worldbank.org/en/voices/why-tax-administrations-are-embracing-digital-transformation>
37. Віктор Конєв Ліберальна податкова реформа – альтернатива закручуванню гайок. *Дзеркало тижня*. URL: <https://zn.ua/ukr/macroeconomics/liberalna-podatкова-reforma-alternativa-zakruchuvannju-hajok.html>
38. Софія Тодеренчук Препимущества и недостатки налоговой реформы «10:10:10» для бизнеса. *Економічна правда*. URL: [https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2023/04/28/699587/#:~:text=У%20вересні%202022%20року%20команда,\(ПДВ\)%20до%2010%25](https://www.epravda.com.ua/rus/columns/2023/04/28/699587/#:~:text=У%20вересні%202022%20року%20команда,(ПДВ)%20до%2010%25).

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця 1.1

Податки і збори в Україні в період до і після прийняття Податкового кодексу України [7]

№ з/п	Перелік платежів	До 1 січня 2011 року	Після прийняття ПКУ і до 2015 року	З 2015 року
Загальнодержавні податки і збори				
1	Податок на прибуток підприємств	+	+	+
2	Податок з доходів фізичних осіб	+	+	+
3	Податок на додану вартість	+	+	+
4	Акцизний податок (до прийняття ПКУ – акцизний збір)	+	+	+
5	Збір за першу реєстрацію транспортного засобу		+	
6	Податок з власників транспортних засобів та інших самохідних машин та механізмів	+		
7	Екологічний податок (збір за забруднення навколишнього середовища до 2011 року)	+	+	+
8	Рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу і аміаку по території України	+	+	+
9	Плата за користування надрами		+	
10	Збір за геологорозвідувальні роботи	+		
11	Плата за землю	+	+	
12	Збір за користування радіочастотним ресурсом України		+	
13	Збір за спеціальне використання води	+	+	
14	Збір за спеціальне використання лісових ресурсів	+	+	
15	Фіксований сільськогосподарський податок		+	
16	Збір на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства		+	
17	Мито (державне)	+	+	
18	Митний збір	+		
19	Податок на нерухоме майно	+		
20	Податок на промисел	+		
21	Плата за торговий патент на деякі види підприємницької діяльності	+		
22	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на електричну та теплову енергію, крім електроенергії, виробленої кваліфікованими когенераційними установками	+		+
23	Збір на обов'язкове соціальне страхування	+		
24	Збір на обов'язкове державне пенсійне страхування	+		
25	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності	+		+
26	Єдиний соціальний внесок		+	+
Місцеві податки і збори				

№ з/п	Перелік платежів	До 1 січня 2011 року	Після прийняття ПКУ і до 2015 року	З 2015 року
27	Податок з реклами	+		
28	Комунальний податок	+		
29	Ринковий збір	+		
30	Збір за видачу ордера на квартиру	+		
31	Курортний збір	+		
32	Збір за участь у бігах на іподромі	+		
33	Збір за виграш у бігах на іподромі	+		
34	Збір за гру на тоталізаторі на іподромі	+		
35	Збір за право використання місцевої символіки	+		
36	Збір за проведення кіно- та телезйомок	+		
37	Збір за проведення місцевого аукціону	+		
38	Збір за розміщення об'єктів торгівлі	+		
39	Збір з власників собак	+		
40	Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки		+	+
41	Єдиний податок		+	+
42	Збір за здійснення деяких видів підприємницької діяльності		+	
43	Збір за місця для парковки транспортних засобів	+	+	
44	Туристичний збір	+	+	+

Додаток Б

Таблиця 1

Податкові надходження до державного бюджету України за 2018 рік, грн

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
0000000	РАЗОМ	917998866400,00	946558818530,59	928108347639,68	98,05
10000000	Податкові надходження	760016406700,00	760016406700,00	753815645723,44	99,18
11000000	Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	173451027400,00	173451027400,00	188624095256,14	108,74
11010000	Податок та збір на доходи фізичних осіб	91123656500,00	91123656500,00	91741785703,84	100,67
11010100	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	0,00	0,00	57851369583,61	
11010200	Податок на доходи фізичних осіб з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу, що сплачується податковими агентами	0,00	0,00	3671098907,95	
11010400	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку інших ніж заробітна плата	0,00	0,00	4463339005,89	
11010500	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування	0,00	0,00	1744703567,01	
11010700	Надходження сум реструктурованої заборгованості зі сплати податку на доходи фізичних осіб	0,00	0,00	16226,30	
11010800	Податок на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів	0,00	0,00	5280480232,20	
11010900	Податок на доходи фізичних осіб від оподаткування пенсійних виплат або щомісячного довічного грошового утримання, що сплачується (перераховується) згідно з ПКУ	0,00	0,00	7313948,03	
11011000	Військовий збір	0,00	0,00	18723464232,85	
11020000	Податок на прибуток підприємств	82327370900,00	82327370900,00	96882309552,30	117,67

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
11020100	Податок на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності	0,00	0,00	17443432130,68	
11020300	Податок на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів	0,00	0,00	10427667916,43	
11020400	Податок на прибуток від казино, відеосалонів, гральних автоматів, концертно-видовищних заходів	0,00	0,00	0,90	
11020500	Податок на прибуток іноземних юридичних осіб	0,00	0,00	5131205152,84	
11020600	Податок на прибуток банківських організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України	0,00	0,00	2164762104,14	
11020700	Податок на прибуток страхових організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України	0,00	0,00	1005753442,78	
11020900	Податок на прибуток організацій і підприємств споживчої кооперації, кооперативів та громадських об'єднань	0,00	0,00	23580302,89	
11021000	Податок на прибуток приватних підприємств	0,00	0,00	60281506174,16	
11021100	Інші платники податку на прибуток	0,00	0,00	15288193,86	
11021600	Податок на прибуток фінансових установ, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України, за винятком страхових організацій	0,00	0,00	230807161,36	
11021900	Надходження від погашення податкового боргу, в тому числі реструктуризованого або розстроченого (відстроченого), з податку на прибуток підприємств (з урахуванням штрафних санкцій, пені та процентів, нарахованих на суму цього боргу), що склався станом на 1.01.2018 року, який сплачується підприємствами електроенергетичної, нафтогазової, вугільної галузей	0,00	0,00	38865940,41	
11022000	Податок на прибуток підприємств електроенергетичної, нафтогазової, вугільної галузей, що залучається до розрахунків на виконання положень частини другої статті 21 Закону України "Про Державний бюджет України на 2018 рік"	0,00	0,00	41794700,00	

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
11024700	Податок на дохід, який сплачують суб'єкти, що здійснюють діяльність з випуску та проведення державних лотерей	0,00	0,00	77646331,85	
13000000	Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	46528950200,00	46528950200,00	45265692595,58	97,28
13010000	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	365100000,00	365100000,00	386972882,26	105,99
13010100	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів в частині деревини, заготовленої в порядку рубок головного користування	0,00	0,00	386972882,26	
13020000	Рентна плата за спеціальне використання води	1162500000,00	1162500000,00	976779756,64	84,02
13020100	Рентна плата за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення)	0,00	0,00	688402050,03	
13020300	Рентна плата за спеціальне використання води для потреб гідроенергетики	0,00	0,00	169471678,14	
13020400	Надходження рентної плати за спеціальне використання води від підприємств житлово-комунального господарства	0,00	0,00	110225040,38	
13020600	Рентна плата за спеціальне використання води в частині використання поверхневих вод для потреб водного транспорту (крім стоянкових і службово-допоміжного флотів)	0,00	0,00	8680988,09	
13030000	Рентна плата за користування надрами	40973528600,00	40973528600,00	39817431035,61	97,17
13030100	Рентна плата за користування надрами для видобування корисних копалин загальнодержавного значення	4022100000,00	4022100000,00	3482113000,15	86,57
13030400	Рентна плата за користування надрами континентального шельфу і в межах виключної (морської) економічної зони	0,00	0,00	10015570,45	
13030700	Рентна плата за користування надрами для видобування нафти	4876319900,00	4876319900,00	5515436571,78	113,10
13030800	Рентна плата за користування надрами для видобування природного газу	29051509400,00	29051509400,00	27905753646,60	96,05
13030900	Рентна плата за користування надрами для видобування газового конденсату	3023599300,00	3023599300,00	3382102951,09	111,85
13031000	Рентна плата за користування надрами для видобування бурштину	0,00	0,00	594908,12	

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
13031100	Рентна плата за користування надрами для видобування нафти, що нарахована до 1 січня 2018 року, погашення податкового боргу та повернення помилково або надміру сплачених сум до 31 грудня 2017 року	0,00	0,00	1414783647,79	
13031200	Рентна плата за користування надрами для видобування природного газу, що нарахована до 1 січня 2018 року, погашення податкового боргу та повернення помилково або надміру сплачених сум до 31 грудня 2017 року	0,00	0,00	-1844285046,05	
13031300	Рентна плата за користування надрами для видобування газового конденсату, що нарахована до 1 січня 2018 року, погашення податкового боргу та повернення помилково або надміру сплачених сум до 31 грудня 2017 року	0,00	0,00	-49084214,32	
13060000	Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України	2540225500,00	2540225500,00	2622036389,37	103,22
13080000	Рентна плата за транспортування	1487596100,00	1487596100,00	1462472531,70	98,31
13080100	Рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами природного газу територією України, що нарахована до 1 січня 2016 року	0,00	0,00	-417,38	
13080200	Рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України	272044600,00	272044600,00	275777614,34	101,37
13080300	Рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України	1215551500,00	1215551500,00	1186695334,74	97,62
14000000	Внутрішні податки на товари та послуги	508466400000,00	508466400000,00	493360605092,77	97,02
14020000	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	78117200000,00	78117200000,00	71143802755,07	91,07
14020100	Спирт	0,00	0,00	150211005,17	
14020200	Лікero-горілчана продукція	0,00	0,00	6178931447,50	
14020300	Виноробна продукція (за звітний місяць)	0,00	0,00	1491551891,06	
14020400	Пиво	0,00	0,00	4701482253,92	
14020600	Тютюн та тютюнові вироби (за ставкою у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції))	0,00	0,00	31817224712,18	

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
14020700	Тютюн та тютюнові вироби за ставкою у процентах до обороту з реалізації товару (продукції)	0,00	0,00	11115360816,93	
14020800	Транспортні засоби (крім мотоциклів і велосипедів)	0,00	0,00	90461937,72	
14020900	Мотоцикли і велосипеди	0,00	0,00	92495,76	
14021200	Операції з відчуження цінних паперів та операції з деривативами, що справлялись до 1 січня 2015 року	0,00	0,00	-12025,28	
14021300	Електрична енергія	0,00	0,00	5389849621,37	
14021900	Пальне	0,00	0,00	9993676152,93	
14022000	Інші підакцизні товари вітчизняного виробництва	0,00	0,00	2210,23	
14022300	Виноробна продукція (при придбанні акцизних марок)	0,00	0,00	214970235,58	
14030000	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	45986300000,00	45986300000,00	47708615830,48	103,74
14030100	Спирт	0,00	0,00	128437,94	
14030200	Лікєро-горілочна продукція	0,00	0,00	983013551,70	
14030300	Виноробна продукція	0,00	0,00	471885304,62	
14030400	Пиво	0,00	0,00	99790255,09	
14030600	Тютюн та тютюнові вироби (за ставкою у твердих сумах з одиниці реалізованого товару (продукції))	0,00	0,00	565387179,48	
14030700	Тютюн та тютюнові вироби за ставкою у процентах до обороту з реалізації товару (продукції)	0,00	0,00	71337522,36	
14030800	Транспортні засоби (крім мотоциклів і велосипедів, транспортних засобів, що були ввезені на митну територію України та поміщені в митні режими транзиту або тимчасового ввезення у період з 1 січня 2015 року до дня набрання чинності Законом України від 8 листопада 2018 року "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів")	0,00	0,00	3989862494,42	
14030900	Мотоцикли і велосипеди	0,00	0,00	63478805,79	

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
14031000	Кузови для моторних транспортних засобів	0,00	0,00	57252203,63	
14031200	Транспортні засоби, що були ввезені на митну територію України та поміщені в митні режими транзиту або тимчасового ввезення у період з 1 січня 2015 року до дня набрання чинності Законом України від 8 листопада 2018 року "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів"			446856798,48	
14031900	Пальне	0,00	0,00	40921051180,29	
14032000	Інші підакцизні товари іноземного виробництва	0,00	0,00	38572096,68	
14060000	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	84300000000,00	84300000000,00	79130864126,73	93,86
14060100	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)	0,00	0,00	210790842680,42	
14060200	Бюджетне відшкодування податку на додану вартість	0,00	0,00	-131659432639,77	
14060400	Податок на додану вартість із імпортованих на територію України робіт, послуг	0,00	0,00	-3726182,41	
14060600	Надходження від погашення податкового боргу, в тому числі реструктуризованого або розстроченого (відстроченого), з податку на додану вартість (з урахуванням штрафних санкцій, пені та процентів, нарахованих на суму цього розстроченого (відстроченого) боргу), що сплачуються підприємствами електроенергетичної, нафтогазової, вугільної галузей, підприємствами, що надають послуги з виробництва, транспортування та постачання теплової енергії, підприємствами централізованого водопостачання та водовідведення	0,00	0,00	52750,46	
14060800	Податок на додану вартість від операцій з постачання на митній території України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів та медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України	0,00	0,00	116524,60	
14060900	Податок на додану вартість сільськогосподарських підприємств за операціями з сільськогосподарськими товарами/послугами (крім	0,00	0,00	1637511,15	

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
	операцій із зерновими і технічними культурами та операцій з продукцією тваринництва)				
14061000	Податок на додану вартість сільськогосподарських підприємств за операціями із зерновими і технічними культурами	0,00	0,00	1237648,07	
14061100	Податок на додану вартість сільськогосподарських підприємств за операціями з продукцією тваринництва	0,00	0,00	135834,21	
14070000	Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів	300062900000,00	300062900000,00	295377322380,49	98,43
14070100	Податок на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів (крім лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів та медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України, а також лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я, транспортних засобів, що були ввезені на митну територію України та поміщені в митні режими транзиту або тимчасового ввезення у період з 1 січня 2015 року до дня набрання чинності Законом України від 8 листопада 2018 року "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів")	0,00	0,00	290097044104,22	
14070200	Податок на додану вартість від операцій з ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів та медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України	0,00	0,00	4967397580,68	

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
14070300	Податок на додану вартість з ввезених на митну територію України транспортних засобів, що були ввезені на митну територію України та поміщені в митні режими транзиту або тимчасового ввезення у період з 1 січня 2015 року до дня набрання чинності Законом України від 8 листопада 2018 року "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів"	0,00	0,00	312880695,59	
15000000	Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	28727500000,00	28727500000,00	27076620978,57	94,25
15010000	Ввізне мито	28076500000,00	28076500000,00	26560412349,53	94,60
15010100	Мито на товари, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності	0,00	0,00	19763153596,54	
15010200	Мито на товари, які ввозяться (пересилаються) громадянами	0,00	0,00	119958140,90	
15010500	Мито на нафтопродукти, транспортні засоби (крім транспортних засобів, що були ввезені на митну територію України та поміщені в митні режими транзиту або тимчасового ввезення у період з 1 січня 2015 року до дня набрання чинності Законом України від 8 листопада 2018 року "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів") та шини до них, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами"	0,00	0,00	6316208758,24	
15010800	Спеціальне мито	0,00	0,00	15960558,07	
15010900	Антидемпінгове мито	0,00	0,00	145613019,87	
15011000	Компенсаційне мито	0,00	0,00	97289728,29	
15011100	Додатковий імпорتنний збір	0,00	0,00	499347,24	
15011200	Мито на транспортні засоби, що були ввезені на митну територію України та поміщені в митні режими транзиту або тимчасового ввезення у період з 1 січня 2015 року до дня набрання чинності Законом України від 8 листопада 2018 року "Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування акцизним податком легкових транспортних засобів"	0,00	0,00	101729200,38	

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
15020000	Вивізне мито	651000000,00	651000000,00	516208629,04	79,29
15020100	Мито на товари, що вивозяться суб'єктами підприємницької діяльності	0,00	0,00	516203947,21	
15020200	Мито на товари, які вивозяться (пересилаються) громадянами	0,00	0,00	4681,83	
17000000	Збори на паливно-енергетичні ресурси	0,00	0,00	-6221632,49	
17060000	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, нарахований до 1 січня 2016 року	0,00	0,00	-6221632,49	
17060100	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, який справляється за поставлений природний газ споживачам на підставі укладених з ними договорів, нарахований до 1 січня 2016 року	0,00	0,00	554616,90	
17060300	Збір у вигляді цільової надбавки до діючого тарифу на природний газ для споживачів усіх форм власності, який справляється за видобутий суб'єктами господарювання та спожитий ними природний газ як паливо або сировина, нарахований до 1 січня 2016 року	0,00	0,00	-6776249,39	
19000000	Інші податки та збори	2842529100,00	2842529100,00	-505146567,13	
19010000	Екологічний податок	2842360100,00	2842360100,00	2779617668,29	97,79
19090000	Податки та збори, не віднесені до інших категорій	169000,00	169000,00	373127,08	220,78
19090400	Кошти, сплачені в рахунок погашення податкового боргу відповідно до норм Податкового кодексу України за доходами, визначеними частиною другою статті 29 Бюджетного кодексу України, зокрема за податками і зборами (обов'язковими платежами), які справлялися до 1 січня 2011 року та встановлені Податковим кодексом України	0,00	0,00	6395,01	

Таблиця 2

Податкові надходження до державного бюджету України за 2023 рік, грн

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
0000000	РАЗОМ	1416448786000,00	2266960832118,94	2671997952395,51	117,86
10000000	Податкові надходження	1195657414700,00	1215676998800,00	1203544076211,48	99,00
11000000	Податки на доходи, податки на прибуток, податки на збільшення ринкової вартості	291040737700,00	311060321800,00	350781898533,48	112,76
11010000	Податок та збір на доходи фізичних осіб	180340737700,00	200360321800,00	206944765527,37	103,28
11010100	Податок на доходи фізичних осіб, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати	0,00	0,00	82534045706,71	
11011200	Податок на доходи фізичних осіб із доходів спеціалістів резидента Дія Сіті	0,00	0,00	672557488,49	
11011300	Податок на доходи фізичних осіб у вигляді мінімального податкового зобов'язання, що підлягає сплаті фізичними особами	0,00	0,00	166171351,98	
11020000	Податок на прибуток підприємств	110700000000,00	110700000000,00	143837124262,11	129,93
11020100	Податок на прибуток підприємств і організацій, що перебувають у державній власності	0,00	0,00	8637145035,73	
11020300	Податок на прибуток підприємств, створених за участю іноземних інвесторів	0,00	0,00	19382745481,85	
11020400	Податок на прибуток від здійснення букмекерської діяльності та азартних ігор (у тому числі казино)	0,00	0,00	-115,32	
11020500	Податок на прибуток іноземних юридичних осіб	0,00	0,00	3961704648,45	
11020600	Податок на прибуток банківських організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України	0,00	0,00	12790709142,44	

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
11020700	Податок на прибуток страхових організацій, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України	0,00	0,00	1704724363,42	
11021000	Податок на прибуток підприємств, який сплачують інші платники	0,00	0,00	91511642886,49	
11021600	Податок на прибуток фінансових установ, включаючи філіали аналогічних організацій, розташованих на території України, за винятком страхових організацій	0,00	0,00	975233968,10	
11021700	Авансовий внесок з податку на прибуток підприємств, що сплачується платниками податку, які здійснюють діяльність з торгівлі валютними цінностями у готівковій формі	0,00	0,00	346266246,39	
11023000	Податок на прибуток підприємств на особливих умовах, що сплачується резидентами Дія Сіті	0,00	0,00	153106725,38	
11024700	Податок на дохід, який сплачують суб'єкти, що здійснюють діяльність з випуску та проведення лотерей	0,00	0,00	38734325,51	
11024800	Податок на дохід, отриманий від букмекерської діяльності та азартних ігор (у тому числі казино)	0,00	0,00	4335111553,67	
11030000	Єдиний податок, платником якого є електронний резидент (е-резидент)	0,00	0,00	8744,00	
13000000	Рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	97158231200,00	97158231200,00	60327686870,05	62,09
13010000	Рентна плата за спеціальне використання лісових ресурсів	462100000,00	462100000,00	588977269,30	127,45
13020000	Рентна плата за спеціальне використання води	856400000,00	856400000,00	885216203,09	103,36
13020100	Рентна плата за спеціальне використання води (крім рентної плати за спеціальне використання води водних об'єктів місцевого значення)	0,00	0,00	511031795,84	
13020300	Рентна плата за спеціальне використання води без її вилучення з водних об'єктів для потреб гідроенергетики	0,00	0,00	202544933,96	

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
13030000	Рентна плата за користування надрами загальнодержавного значення	93357223400,00	93357223400,00	56056869883,12	60,04
13030100	Рентна плата за користування надрами для видобування інших корисних копалин загальнодержавного значення	877300000,00	877300000,00	756371201,23	86,21
13030700	Рентна плата за користування надрами для видобування нафти	9568458700,00	9568458700,00	8638244101,07	90,27
13030800	Рентна плата за користування надрами для видобування природного газу	73947154300,00	73947154300,00	41236747216,62	55,76
13030900	Рентна плата за користування надрами для видобування газового конденсату	3199710400,00	3199710400,00	2834785072,18	88,59
13031000	Рентна плата за користування надрами для видобування бурштину	12400000,00	12400000,00	24810065,79	200,08
13031500	Рентна плата за користування надрами для видобування кам'яного вугілля коксівного та енергетичного	346900000,00	346900000,00	410853644,18	118,43
13031600	Рентна плата за користування надрами для видобування залізних руд	5405300000,00	5405300000,00	2155057113,34	39,86
13060000	Рентна плата за користування радіочастотним ресурсом України	2161585200,00	2161585200,00	2180787511,89	100,88
13080000	Рентна плата за транспортування	320922600,00	320922600,00	615836002,65	191,89
13080200	Рентна плата за транспортування нафти та нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктопроводами територією України	320922600,00	320922600,00	571746492,71	178,15
13080300	Рентна плата за транзитне транспортування трубопроводами аміаку територією України	0,00	0,00	44089509,94	
14000000	Внутрішні податки на товари та послуги	766874515000,00	766874515000,00	748143939077,73	97,55
14020000	Акцизний податок з вироблених в Україні підакцизних товарів (продукції)	64349187000,00	64349187000,00	92583934971,11	143,87
14020100	Спирт	144000000,00	144000000,00	124035157,21	86,13
14020200	Лікero-горілчана продукція	4308000000,00	4308000000,00	8035149234,70	186,51

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
14020300	Виноробна продукція, для виробництва якої не використовується спирт етиловий	1268000000,00	1268000000,00	1795208954,44	141,57
14020400	Пиво	3777000000,00	3777000000,00	3592162823,12	95,10
14020600	Тютюн та тютюнові вироби, рідини, що використовуються в електронних сигаретах	45971000000,00	45971000000,00	60901396922,18	132,47
14020800	Транспортні засоби	91000000,00	91000000,00	74351516,60	81,70
14021300	Електрична енергія	7718000000,00	7718000000,00	6744179861,00	87,38
14021900	Пальне	984187000,00	984187000,00	11234289056,81	1141,47
14022300	Виноробна продукція, для виробництва якої використовується спирт етиловий	88000000,00	88000000,00	83161445,05	94,50
14030000	Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції)	79925328000,00	79925328000,00	74762681964,47	93,54
14030100	Спирт	0,00	0,00	2207427,37	
14030200	Лікero-горілчана продукція	897000000,00	897000000,00	2115377766,24	235,82
14030300	Виноробна продукція	389000000,00	389000000,00	705033486,18	181,24
14030400	Пиво	166000000,00	166000000,00	185596610,44	111,80
14030600	Тютюн та тютюнові вироби, рідини, що використовуються в електронних сигаретах	2465000000,00	2465000000,00	19393440992,88	78,67
14030800	Транспортні засоби	1294000000,00	1294000000,00	9440533238,26	72,95
14031000	Кузови для моторних транспортних засобів	1000000,00	1000000,00	776993,33	77,69
14031400	Електрична енергія	276000000,00	276000000,00	182484881,73	66,11
14031900	Пальне	40579328000,00	40579328000,00	42670605951,61	105,15
14032000	Інші підакцизні товари іноземного виробництва	27000000,00	27000000,00	66624616,43	246,75
14060000	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг) з урахуванням бюджетного відшкодування	227700000000,00	227700000000,00	214639287225,25	94,26
14060100	Податок на додану вартість з вироблених в Україні товарів (робіт, послуг)	0,00	0,00	347018332505,17	

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
14060200	Бюджетне відшкодування податку на додану вартість	0,00	0,00	-132378927952,15	
14060900	Податок на додану вартість сільськогосподарських підприємств за операціями з сільськогосподарськими товарами/послугами (крім операцій із зерновими і технічними культурами та операцій з продукцією тваринництва)	0,00	0,00	-197,82	
14070000	Податок на додану вартість з ввезених на митну територію України товарів	394900000000,00	394900000000,00	366158034916,90	92,72
15000000	Податки на міжнародну торгівлю та зовнішні операції	37867000000,00	37867000000,00	40559402687,21	107,11
15010000	Ввізне мито	35219000000,00	35219000000,00	39628026185,71	112,51
15010100	Мито на товари, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності	0,00	0,00	29864642594,36	
15010200	Мито на товари, які ввозяться (пересилаються) громадянами	0,00	0,00	276958654,56	
15010300	Інші збори з імпорту	0,00	0,00	637,27	
15010500	Мито на нафтопродукти, транспортні засоби та шини до них, що ввозяться суб'єктами підприємницької діяльності та громадянами (крім мита, яке сплачується при розміщенні суден у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами)	0,00	0,00	9485716018,78	
15010600	Мито, яке сплачується при розміщенні суден у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами	0,00	0,00	708280,74	
15020000	Вивізне мито	1910000000,00	1910000000,00	559167979,50	29,27
15020100	Мито на товари, що вивозяться суб'єктами підприємницької діяльності	0,00	0,00	559167979,50	
15030000	Особливі види мита та сезонне мито	738000000,00	738000000,00	372208522,00	50,43
15030100	Спеціальне мито	0,00	0,00	5643656,68	
15030200	Антидемпінгове мито	0,00	0,00	366516270,04	
15030300	Компенсаційне мито	0,00	0,00	48595,28	
19000000	Інші податки та збори	2716930800,00	2716930800,00	3731149043,01	137,32

код	найменування коду	початковий річний план	уточнений річний план	виконано за період	% виконання до уточненого річного плану
19010000	Екологічний податок	2716732000,00	2716732000,00	3667859016,02	135,00
19010100	Екологічний податок, який справляється за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин стаціонарними джерелами забруднення (за винятком викидів в атмосферне повітря двоокису вуглецю)	0,00	0,00	571395147,24	
19010200	Надходження від скидів забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	0,00	0,00	206036499,61	
19010300	Надходження від розміщення відходів у спеціально відведених для цього місцях чи на об'єктах, крім розміщення окремих видів відходів як вторинної сировини	0,00	0,00	284764453,12	
19010400	Екологічний податок, який справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад установлений особливими умовами ліцензій строк	0,00	0,00	652354075,14	
19011000	Екологічний податок, який справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення	0,00	0,00	1953308840,91	
19050000	Збір за забруднення навколишнього природного середовища	0,00	0,00	113765,72	
19050100	Надходження коштів від енергопідприємств до Державного фонду охорони навколишнього природного середовища	0,00	0,00	-24,60	
19090000	Податки і збори, не віднесені до інших категорій, та кошти, що передаються (отримуються) відповідно до бюджетного законодавства	198800,00	198800,00	63166483,79	31773,88
19090500	Податки та збори, не віднесені до інших категорій	0,00	0,00	63166483,79	

Додаток В

Таблиця 3.1.

Систематизація злочинів та відповідальність за їх вчинення відповідно до Кримінального кодексу України

№	Стаття Кримінального кодексу України	Зміст статті	Відповідальність
1	Стаття 189	Вимагання	караються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк
2	Стаття 191	Привласнення, розтрата або заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем	караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до чотирьох років, або позбавленням волі на строк до чотирьох років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або менше
3	Стаття 198	Придбання, отримання, зберігання або збут майна, одержаного від злочинним шляхом	караються арештом на строк до шести місяців або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк
4	Стаття 199	Виробництво, зберігання, придбання, транспортування, експедирування, ввезення в Україну для використання при продажу товарів, збут	караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років

№	Стаття Кримінального кодексу України	Зміст статті	Відповідальність
		підроблених грошей, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку чи голографічних захисних елементів	
5	Стаття 200	Незаконні операції з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення	тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до п'яти тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян
6	Стаття 201	Контрабанда	караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років
7	Стаття 205	Фіктивне підприємництво	караються штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або арештом на строк арештом на строк від трьох до шести місяців, або обмеженням волі на строк на строк до двох років
8	Стаття 206	Протидія законній господарській діяльності господарській діяльності	тягне за собою накладення штрафу від однієї тисячі до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян

№	Стаття Кримінального кодексу України	Зміст статті	Відповідальність
9	Стаття 209	Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом	караються позбавленням волі на строк від трьох до шести років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до двох років з конфіскацією майна
10	Стаття 209-1	Умисно порушуючи вимоги законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму	тягнуть за собою накладення штрафу від однієї тисячі до двох до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років
11	Стаття 210	Нецільове використання бюджетних коштів, бюджетних видатків або надання кредитів з бюджету чи бюджету без встановлених бюджетних призначень або їх перевищення	караються штрафом від ста до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, з позбавленням права обіймати певні обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого

